

Het is voor wie eerlijk denkt, een zeer overtuigend rapport.*

Drs. Piet Koning, 1916 Volendam onder water. Museumboek 2016

*zonder bijbedoelingen

Toelichting Zienswijze:

voor hen die het rapport *ongevraagd* ontvangen waarvoor excuses 24.02.2018

*De rechtvaardiging hiervoor is de dreigende teloorgang van het Hollandse polderlandschap door vergaande deformatie van de monumentale dijk Hoorn-Durgerdam, én de hoogbouw bij de Sluisjes en het IJ. Dit is geen vernieuwing maar destructie van De Lage Landen. ***

L.S.,

Er waait een nieuwe wind over de Lage Landen ondanks de heersende zelfgenoegzaamheid, onverschilligheid, pessimisme, groeiende armoede, en wantrouwen tegenover politici, bestuurders en managers. De wind blaast uit alle windrichtingen want het klimaat verandert. Het probleem is te groot om het te kunnen vatten, maar niet te groot om niets te doen.*

*armoede voor de laagste-inkomensgroepen neemt onrustbarend toe.

We danken de nieuwe wind vooral aan Delta 2015.

Het onderhavige pleidooi heeft een concreet doel.

Ik schreef dit in 2015 na berichten in Het Parool over het lot van Durgerdam i.v.m. de plannen van H.H.N.K. voor de dijk Hoorn - Durgerdam.

Waarom dit rapport?

In de hoop dat u helpt het tij te keren.

2018 is het vierde jaar waarin ik stevast te horen krijg, zowel vanuit HHNK als van boeren en burgers, dat niemand HHNK tot andere gedachten kan brengen. Dat zelfs een minister daarvoor moest aftreden.

Het bestuur van HHNK blijkt inderdaad uitzonderlijk voorspelbaar.

Op 3 februari 2015 15:53 schreef Fons Elders <eldersf@xs4all.nl>:

Amica, amici, Sinds gisterenavond weten we dat we niets te verwachten hebben van verder overleg, al moet het wel gevoerd worden, want HHNK is zijn publieke offensief gestart... Daarom kwam X.Y. tussenbeide met zijn verhaal over zienswijze(n) en bezwaarschrift(en).

Alternatieven 2017: 'Bewezen Sterkte' 1998 / satellietmetingen: dijk: *grote stabiliteit* / Vroege & Spaargaren - pompen in de Houtribdijk / 'n bijna-motie van Kamerleden / motie van bewoners / JLD-alternatief, enz., maar **HHNK beweegt niet:**

26 januari 2017 een 'tenenkrommende' bijeenkomst – Scheepermakersdijk, Edam.

15 februari 2017 manifestatie van bewoners in Heerhugowaard tijdens vergadering van HHNK: dijkgraaf Luc Kohsiek en bestuursvoorzitter, hoogheemraad Kees Stam, adviseren bewoners in beroep te gaan bij de Raad van State. 54

11 juli 2017: Besluit D & H, punt 5; hoogheemraad C. J. M. Stam krijgt mandaat voor wijzigingen, zowel redactioneel als t.a.v. *alles wat volgt uit de Commissie m.e.r.; het concept-MER en overige ontwerpproducten, en verantwoording af te leggen over het gebruik van dit mandaat*. Dit mandaat impliceert ongeveer alles, terwijl niet gezegd wordt aan WIE hij verantwoording schuldig is. 17

Alleen uitvoerders en Stam – zonder landschapsarchitect bepalen de uitkomst. 26

HHNK heeft het ministeriële uitstel tot 2021 niet willen gebruiken om alternatieven: *Bewezen Sterkte en Pompen in de Houtribdijk*, verder te laten onderzoeken op effectiviteit en kosten(beheersing).13

Wie de goden willen verderven, slaan ze met blindheid.

De vraag is: wie is wie?

Het antwoord van cineast Georg Sluizer:

Wie zijn ogen niet gebruikt, is een verloren mens. 44

Onder de oppervlakte is er te veel gebeurd. Vernieuwing is een doel op zichzelf geworden...**de manier van omgaan met natuur en architectuur**, de dagelijkse toepassing van de wet...Marc Chavannes 24 september 1994

Bij voorbaat dank voor uw aandacht, mede namens bewoners en indieners van de motie. 55

Met alle hoogachting

Fons Elders

em. hoogleraar 'theory of worldviews'; dir. elders special productions bv
Kapberg, IJsselmeerdijk 18-b, 1473 PP Warder, +(31)0299.37.37.50

<http://www.fonselders.eu/projects/landscape/zuyderzeedijk-alliantie/>

** De visie van Ir. F. Spaargaren op het "buitenproportionele" proces rond de Zuyderzeedijk / Markermeerdijken sluit aan bij de opmerking van drs. Piet Koning: "voor wie eerlijk denkt". Voor de conclusie van HHNK op mijn Zienswijze in de Nota van Beantwoording, en de Aanbeveling van Ir. Spaargaren, zie p. 62.

Voor zijn integrale tekst: **Visie op Markermeerdijken - Samenvatting**

Inhoud Zienswijze, c.q. bezwaarschrift

1. Aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Directie Beleid/sector Ruimtelijke Ontwikkeling
Versterking Markermeerdijken
GS/NH: p.5

ARCAM:

Franquinet, Yvonne	3,54,56
Boas, Philip	43
Beunder, Klaas	40-42; 46,48
Bohm, David	61
Boomsma, Romert	39,40
Broer, Thijs	61
Brouwer, Petra	54,56
Burg, Eric van der	56
Determan, Jeroen	61
Doedens, Bruno/ Hamelberg, Andreas	44,45
Duyvelshof, David	19
FD	54
Foucault, Michel	51,52
Graaf, Dirk de	37,39
Grave, Frank de	55
Heesen, Hans/ Sluizer, Georg	48
Huisman, Michiel	7
Heida, Henk	15,17
Ibelings, Hans	55
Karsten – JLD	44,46,48
Kelder, Jort	7
Keulen, Floor van	62
Kohsiek, Luc	12,21,58
Koning, Piet	15,32-36,47,57
Kuipers, André	7,8,17,25
Kuijken, Wim/ DELTA	5,11,14,26,27,40,42
Luiten, Eric	13-15,26,27,61
Milikowski, Floor DGA	55
MER	12,18-24;28-30
Namen, Ton van	51
Newton, Isaac	61

Nijs, Marlies de	52
Overhoff, Joost	52-54
Ovink, Henk	9,10
Palmboom, Frits	14,15,61
Baron, Jan	48
Raad van State	39,58
Runia, Eelco	49
Schuurman, Katja	7
Stam, Cees	21,58
Schoonenberg, Walter	56
Schouten, Kees/	
Tjeenk Willink, H.D.	61
IJsselmeervereniging	48,57,61
Strootman, Berno	15
Toorn, Willem van	26
UNESCO	18,20
Vroege & Spaargaren	48,58,60
Wolff, Jeroen	19
Ijspeert, Simon	19
Zeillemaker, Meino	43

Fons Elders januari-februari 2018

Kapberg, IJsselmeerdijk 18-b, 1473 PP Warder, gem. Edam-Volendam

Inhoud Zienswijze, c.q. bezwaarschrift
Fons Elders januari-februari 2018

1. Antwoord Provincie Noord-Holland en Brief GS Noord-Holland 5
2. ZIENSWIJZE: ONTWERP PROJECTPLAN MARKERMEERDIJKEN [O.P.W.] 11
3. Kwalitatief onderzoek 27
4. Historische inleiding tot *Ontwerp Project Markermeerdijken* 32
5. Alternatieven – Anders denken - Anders handelen 44
6. HHNK en Robert Michels' *Ehernes Gesetz der Oligarchie* 49
7. Er waait aanhoudend een neoliberale wind over De Lage Landen 51
8. Motie van dijkbewoners en medestanders 57
9. Oude dijken & Nieuw bewustzijn 60
10. We zijn allen atoompjes 62

Inspraakmarkermeerdijken
Ontvangstbevestiging

25 januari 2018 10:38

Geachte heer Elders,

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw zienswijze op het ontwerp-projectplan Versterking Markermeerdijken.
Uw zienswijze wordt door ons meegenomen in de Nota van Antwoord.
Wij danken u hartelijk voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Inspraak Markermeerdijken

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend.
Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

1. Aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Directie Beleid/sector Ruimtelijke Ontwikkeling
Versterking Markermeerdijken
Zaaknummer 1017121
Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Warder, 23 januari 2018

Betreft: 1. Zienswijze bewoners Zeevang Module 7 inzake Versterking
Markermeerdijken/ Ontwerp Projectplan Waterwet
Documentnummer AMMD-000339 (17.0129599), versie 2.1

Geachte Gedeputeerden,

In aanvulling op het mede door mij ondertekende Ontwerp Projectplan Waterwet, Documentnummer AMMD-000339 (17.0129599), versie 2.1, hecht ik eraan als belanghebbende een nadere persoonlijke toelichting te geven.

Het besluit aan deze honderden jaren oude IJsselmeerdijk (MMD) te gaan wonen, heb ik genomen na een reis rond de wereld in 1970. De reis had een professioneel doel: filosofen in de VS en Azië te ontmoeten voor het Internationaal Filosofen Project van de NOS. Het bezoek aan steden met miljoenen inwoners opende mij de ogen voor de wereldwijde urbanisering die in Nederland nog een bescheiden rol speelde.

Ik besloot mijn grachtenhuis in Amsterdam te verruilen voor een stulp aan de IJsselmeerdijk, voorheen Zuiderzeedijk. De aanwezigheid van het IJsselmeer en de oude dijk speelden een doorslaggevende rol in mijn beslissing.

Een ander belangrijk motief voor deze locatie was mijn geboortestreek en de functie van mijn vader. Geboren in West-Friesland, dichtbij het IJsselmeer, in een sloten-rijke omgeving, oefende het polderlandschap een sterke aantrekkingskracht uit.

De functie van mijn vader naast zijn burgemeesterschap als Hoofdingeland Drechterland, 1935-50, en dijkgraaf van Drechterland, 1950-1970, en de vele verhalen over het reilen en zeilen van Drechterland en in feite Noord-Holland, boeiden mij jarenlang en versterkten de band met dit gebied. Ook het verzet in de Tweede Wereldoorlog; de moed en kracht van de dorpsbewoners daarbij, waren een stimulans terug te keren naar dit gebied, al is de stad, met name Amsterdam, mij dierbaar gebleven.

Een derde gevolg van deze beslissing, mede door mijn docentschap aan de Academie van Bouwkunst te Amsterdam, was het initiatief 'Experimenteel Landschap Project De Zeevang'. De opening vond plaats in 1975, met de VPRO te land en in de lucht, samen met vijf piper cups die ieder aan lange lijnen een spandoek trokken met het woord 'wolk'. Niet 'wol' maar 'wolk'. Bedacht door Pieter Engels. Niemand maakt reclame voor wolken, dus de perceptie van mensen om het als reclame te zien, werd doorbroken.

Aan dit landschapsproject is medewerking verleend door de gemeente Zeevang, Hoogheemraadschap Noord-Hollands Noorderkwartier, Rijksdienst IJsselmeer polders te Lelystad, Culturele Raad van de Provincie Noord-Holland, en het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, afdeling Experimentele Kunst.

Zeventien kunstenaar en fotografen namen deel aan het project dat zich afspeelde in het meer, op het dak van de stolp en mijn weiland (ruim 1 ha.). Afspraak met alle betrokkenen was dat alles vanaf het water tot en met het weiland weer in de oorspronkelijke staat zou terugkeren conform het beginsel voor archeologische artefacta. Hetgeen gebeurde. De medewerking maar ook de aandacht van de autoriteiten voor het behoud van het weidelandschap, dijk en water was voortreffelijk.

U zult begrijpen dat mijn bezorgdheid niet alleen uitgaat naar de 300 meter voor mijn voor- of achterdeur, maar naar het hele dijktraject. Om meer zicht en inzicht te krijgen in het traject Amsterdam/Durgerdam tot Hoorn en terug, heb ik in 2015 een film laten maken vanaf een hoogte van 100 feet – ca 300 meter. Er is simultaan met twee camera's gefilmd: zowel naar de landzijde als naar het Markermeer, **met de dijk als icoon van dit landschap**. Dus niet een scheiding maar juist de overgang van water naar land, en van land naar water. Het resultaat is van een verrassende schoonheid. Eens te meer blijkt hoe deze dijk een door en door *organische* gestalte is, waarin de bochten naar buiten en binnen meestal het gevolg zijn van het herstellen van doorbraken maar tegelijk functioneel blijken in het breken van de golven.

Vier VIP's [Jort Kelder, Durgerdam; Katja Schuurman, Uitdam; André Kuipers; Michiel Huisman, Warder] toonden zich bereid hun stem te laten horen voor het behoud van de dijk. De productiekosten voor rekening van Elders Special Productions BV zijn achteraf door bijdragen van bewoners uit de verschillende bannen vergoed. Diezelfde bewoners ontmoet(t)en elkaar in bijeenkomsten onder de naam: Zuyderzeedijk Alliantie. [Z.Z.A.].

Het woord 'Alliantie' vervulde zijn functie zo goed dat HHNK voor dit woord koos in zijn samenwerkingsverband met aannemers, in casu: 'AMMD'. Ter wille van het onderscheid en de duidelijkheid, heeft de Stichting Zuyderzee, zich beperkt tot de naam Zuyderzee.

Het verslag van de Bijeenkomst Landschap en Cultuurhistorie Hoornse Hop, Hoorn. 7 maart 2016, referentienummer 347434; kenmerk SWNL-0181607 vermeldt om bovengenoemde redenen achter mijn naam:

Fons Elders: (Bewoner Warder-Edam, initiator Zuiderzeedijkalliantie, lid IJsselmeervereniging).

T.a.v. zes dossiers Module 7 – Warder:

1. Bewezen sterkte – 20180123T183250Z-001
2. Archeologie en cultuurhistorie – 20180123T184505Z-001
3. Informatieverstrekking – 20180123T185331Z – 001
4. Landschappelijke inpassing en natuur – 20180123T185554Z – 001
5. MER + Risicoanalyse – 20180123T190031Z – 001
6. Teksten zienswijze Warder – AB18012018.doc

Ad 1: Te midden van alle argumenten voor Bewezen sterkte, is mijn vraag hoe Renie Hylkema namens HHNK in haar gesprek met André Kuipers kan zeggen: “Satellietbeelden kunnen helaas niets zeggen over toekomstige situaties van maatgevende omstandigheden...”, waarop Kuipers antwoordt:

“Satellietmetingen worden in opdracht van Rijkswaterstaat uitgevoerd naar de stabiliteit van vrijwel alle dijken in het IJsselmeergebied. Voor de renovatie van de Houtribdijk zijn gedetailleerde metingen zelfs de basis voor het renovatieplan...De recente satellietmetingen van de Markermeerdijk / Zuyderzeedijk, waaruit juist wel een grote stabiliteit blijkt, zijn dus wel relevant.” IJsselmeerberichten 2015/2 – 9/10.

Mijn vraag: waarom worden de uitkomsten van de satellietmetingen niet meegenomen in deze rekenmodellen? En zo dit wel gebeurt, niet met naam en toenaam genoemd? Met name voor Warder/ module zeven, is dit uiterst belangrijk. Ik refereer hier aan Documentnummer AMMD-000339 (17.0129599), versie 2.1 (bovengenoemde brief) naar:

B. Bewezen sterkte in relatie tot Module 7, p. 11 eerste regel: ‘Sinds december 2015 onderzoekt RWS of in de rekenmodellen voor primaire waterkeringen gebruik kan worden gemaakt van ervaringscijfers uit het verleden, de zogenoemde ‘Bewezen Sterkte’.

Hetzelfde geldt voor **C Onderzochte alternatieven Module 7**

.

Ad 2: BELEIDSLIJNEN PROVINCIE NOORD-HOLLAND 2010

De Noorder IJ- en Zeedijken zijn beschermd op grond van de provinciale monumenten verordening Noord-Holland.

De Noorder IJ- en Zeedijken moeten worden behouden, en wel het totale ensemble van het dijklichaam, buitendijkse landen, het oude tracé van de dijk, de wielen en de kleiputten.

Vanwege de herkenbaarheid van de dijk in het open landschap is handhaving van een brede open zone aan weerszijden van de dijk gewenst. Dijkversterking en verzwaring dienen op een zorgvuldige en cultuurhistorische wijze verricht te worden.

Art. 6.1 Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen. Art. 6 is met name van belang voor archeologisch erfgoed.

[In het huidige archeologische beleid geldt als belangrijkste principe dat bij veranderingen de oude toestand eventueel altijd weer moet kunnen worden hersteld.](#) Voorbeeld: De Catharijnesingel van Utrecht dateert uit de 12e eeuw, en is in de jaren 1970 in het kader van het plan Feuchtinger gedempt om plaats te maken voor een vierstrooks verkeersbaan, de zgn. Catharijnebaan. Via een procedure tot op het niveau van de kroon is de demping stopgezet.

Vraag: Hoe verhoudt zich de aangevraagde ontheffing tot aantasting van de monumentale dijk in het kader van de versterking tot de nog steeds geldende verplichting dat herstel van de oude situatie mogelijk moet blijven?

Ad 3: Er is op de informatieavonden in Warder maar ook in de andere bannen, in toenemende mate sprake geweest van een monoloog van de kant van HHNK: 2006-2015

Negen jaar lang, vanaf 2006 tot medio 2015, blijft HHNK hardnekkig vasthouden aan een modelmatige berekening van de macrostabiliteit van de dijk. Die berekening moet men in December 2015 onder druk van een aantal argumenten naar beneden bijstellen. De macrostabiliteit van de Zuyderzeedijk blijkt tweemaal zo sterk te zijn als HHNK vanuit het model had verondersteld. Het empirische argument voor de stabiliteit kwam tot stand dankzij 'bewezen sterkte' uit 1998, toen de oude zeedijk Hoorn-Durgerdam de stormen een aantal etmalen doorstond.

Het 'nieuwe' inzicht was mede te danken aan de inbreng door drie leden van de Zuyderzeedijk Alliantie in de adviesraden van HHNK; adviseurs van Rijkswaterstaat, TU Delft en het Ministerie Infrastructuur & Milieu.

De deelnemers aan het overleg waardeerden de analyses en argumenten, en pleitten voor voortgezet onderzoek van nog eens zes tot acht maanden in 2016. Het initiële enthousiasme was zo groot dat de Zuyderzeedijk hét model leek te worden voor de versterking van ruim 2000 kilometer dijken in de Nederlandse Delta!

Maar dit enthousiasme was van korte duur.

Hoe reageert HHNK op bovengenoemde ontwikkeling?

Anders dan Henk Ovink die na de superstorm Sandy in 2012 door Nederland werd uitgeleend aan de Amerikaanse federale overheid, en gedetacheerd werd bij president Barack Obama. Zijn opdracht: de regio rond New York helpen tegen overstromingen. Ovink begon met het 'waterbewustzijn' van betrokken partijen te vergroten. Zijn aanpak: Verschil van inzicht als basis van kracht. Dit 'inzicht' van Ovink keert terug in zijn antwoord op een opmerking in Hét PAROOL.

Bart van Zoelen, Hét PAROOL 12.12.2015 in zijn interview met Henk Ovink: *'Geen waterbewustzijn. Zoals de bewoners langs de Zuiderzeedijk in Waterland die zeggen: 'we vinden die lelijke nieuwe dijk helemaal niet nodig'.*

Ovink antwoordt tegengesteld aan de mening van Van Zoelen:

"Dat gevecht vind ik juist móóí, dat het schuurt en vonkt! Een prachtig voorbeeld van mensen die er bewust mee bezig zijn.

Daarmee wil ik niet zeggen dat ze gelijk hebben, of dat Rijkswaterstaat en het waterschap gelijk hebben. Maar dat er een dialoog kan ontstaan op basis van zo'n verschil van inzicht, dát is krachtig. Dat zie je nu gebeuren. Je hebt die bewoners ook nodig om de overheid scherp te houden. Zoals bij Ruimte voor de Rivier, waarvan getroffen bewoners zeiden: dat kan toch anders? Voordat het tot samenwerking kwam, moest de overheid daar ook door het stof: o ja, het gaat niet om ingenieursoplossingen. En dan is het resultaat van iedereen. Als je het een gevecht laat worden, zetten alle partijen de hakken in het zand."

En hoe reageert HHNK op dat inzicht van Ir. Henk Ovink, sinds 12 mrt. 2015 *the first Special Envoy for International Water Affairs for the Kingdom of the Netherlands*? Is zijn inzicht alleen iets waard in de VS, Zuid-Oost Azië en elders? Is HHNK nergens aan 'gebonden'? Is het poldermodel monddood?

26 januari 2017 organiseerde HHNK te Edam in het voormalig HHNK-gebouw aan de Scheepsmakersdijk een bijeenkomst met alle betrokken partijen ter introductie van zijn visie op de uitkomst van het overleg.

De stijl van de HHNK-bijeenkomst op die avond: van dik hout zaagt men planken! De teleurstelling onder veel aanwezigen is groot. Men spreekt van een tenenkrommende vertoning met een HHNK dat zich verschuilt achter de opdracht en de vastgestelde termijn, en *geen enkele wil toont het wetenschappelijk onderzoek serieus te nemen*.

Met alle hoogachting,

A.D.M. Elders – IJsselmeerdijk 18-b, 1473 PP Warder

Bijlagen: 2. Zienswijze: Ontwerp Projectplan Markermeerdijken O.P.W.
Vervolg zienswijze: 3. Kwalitatief Onderzoek MER.

eldersf@xs4all.nl +(31)0299373750 esp.bv@xs4all.nl

producent en redacteur *Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie* [Z.Z.A.]

<http://www.fonselders.eu/product/zuyderzee-zuyderzeedijk-alliantie/>

Ontwerp Projectplan Waterwet

FONS ELDERS

https://www.noordholland.nl/Actueel/Terinzageleggingen/Terinzagelegging_Ontwerp_plan_Versterking_Markermeerdijken

Vragen en commentaar t.a.v. Ontwerp Projectplan Waterwet [O.P.W.]

Teksten O.P.W.-cursief
Toelichting Fons Elders Romein

Besluit D&H

Registratienummer 17.70551 Onderwerp ontwerpprojectplan
Markermeerdijken

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Hoogheemraadschap
Hollands-Noorderkwartier;
gelezen het voorstel van 6 juli 2017 met registratienummer 17.4391;

besluit:

1. Kennis te nemen van het ontwerpprojectplan Waterwet Markermeerdijken, het concept-MER en de overige ontwerpplanproducten;
2. Voor Durgerdam een jaar extra de tijd te nemen om met bewoners, gemeente Amsterdam en provincie Noord-Holland een integraal proces te doorlopen, waarna een separaat ontwerpprojectplan Durgerdam in procedure wordt gebracht;
3. Voor Uitdam het advies van de deltacommissaris over te nemen en de dijk bij Uitdam te versterken zonder asverschuiving, met een buitenberm in grond en met aanvullende constructieve elementen aan de binnenzijde;
4. De in het ontwerpprojectplan Waterwet opgenomen wijze van dijkversterking vast te stellen;
5. Hoogheemraad C.J.M. Stam te mandateren redactionele wijzigingen en wijzigingen voortvloeiend uit het conceptadvies van de Commissie m.e.r. in het ontwerpprojectplan Waterwet Markermeerdijken, het concept-MER en de overige ontwerpplanproducten door te voeren, en hem op te dragen verantwoording af te leggen over het gebruik van dit mandaat;

6. Het ontwerpprojectplan Waterwet, het MER en de overage ontwerpplan-producten nadat de onder 5 bedoelde wijzigingen zijn verwerkt, aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland aan te bieden om de coördinatieprocedure te starten, ten einde het ontwerpprojectplan Waterwet Markermeerdijken, het MER en bijbehorende planproducten en ontwerp-uitvoeringsbesluiten vrij te geven voor inspraak en ter inzage te leggen.

Aldus besloten in de vergadering van 11 juli 2017 van het college van dijkgraaf en hoogheemraden,

De secretaris

de dijkgrjaaf.

M.J. Kuipers

drs. L.H.M. Kohsiek

Ontwerp Projectplan Waterwet

drs. LH/M. Mohs\k

7 van 143 – Printdatum 15-11-2017

Documentnummer AMMD-001028 (17.0129608)

Inleiding

p. 7 De stabiliteit van de dijken is onvoldoende en op bepaalde locaties zijn de dijken niet hoog genoeg. Om deze reden moeten grote delen van de Markermeerdijken versterkt worden.

De constatering is geen antwoord op de vraag 'HOE' te werk te gaan.

Hoogheemraadschap Hollands-Noorderkwartier (verder: HHNK), de formele opdrachtgever, heeft er voor de realisatie van dit project voor gekozen om al vroegtijdig in het bouwproces te kunnen beschikken over de kennis en ervaring van een marktpartij (een consortium onder leiding van Boskalis Nederland B.V. met consortiumpartners VolkerWessels ondernemingen, KWS Infra B.V. en Van Hattum en Blankevoort B.V.).

Vroegtijdig is misleidend woordgebruik: pas in 2017 – na tien jaar voorbereiding. Ook het woord *formeel* vraagt om een antwoord, temeer daar sprake is van 'opdrachtgevers' en 'opdrachtnemers' op kennelijk 'paritaire' basis. Om die reden lijkt het woord 'formeel' toegevoegd in tegenstelling tot eerdere teksten.

Dit heeft zijn beslag gekregen in de Alliantieovereenkomst waarbij opdrachtgever en opdrachtnemer samen (Alliantie Markermeerdijken) aan de lat staan voor het maken van het ontwerp, het verkrijgen van de benodigde vergunningen en ontheffingen en de uitvoering van de versterking van de Markermeerdijken.

Het maken van het ontwerp...vergunningen en ontheffingen...alles door AMMD:

1. Wat zegt dit over het zg. Polderen en Poldermodel in de tien voorafgaande jaren? Schiet hier de opdrachtgever niet tekort in zijn verantwoordelijkheid naar Provincie Noord-Holland en vice versa; de belastingbetalende burgers annex kiezers, en het overleg sinds 2006 in adviesraden en buurtbijeenkomsten?
2. Doet dit opdrachtgeverschap op feitelijk paritaire basis geen afbreuk aan de bestuurlijke verantwoordelijkheid t.o.v. de gekozen leden in het Algemeen Bestuur? Worden de gekozen leden zo niet voor een 'fait accompli' gesteld? En vice versa: zijn de leden van het Algemeen Bestuur voldoende alert geweest en zich bewust geweest van het zigzagbeleid van het dagelijks bestuur dat na tien jaar geen adequaat plan, laat staan een visie, heeft niettegenstaande miljoenen euro's aan onderzoek en advies?
3. Is het Algemeen Bestuur niet medeverantwoordelijk, mocht dit 'formeel' niet het geval zijn, voor het faal-gedrag van HHNK in de perceptie van genoemde participanten?
4. Heeft het Algemeen Bestuur niet de functie toezicht te houden op het 'hoe', 'waarom' en de 'financiële gevolgen' van de beslissingen voor de burgers? En op het daarmee samenhangend *algemeen belang* en de monumentale status van de Zuyderzeedijk?
5. Is hier geen sprake van bestuurlijke onmacht die, als in een Griekse tragedie, tot een onafwendbare, noodlottige alles-of niets-beslissing leidt ten aanzien van *Ontwerp Projectplan Waterwet*?

Meervoudige Aanklacht 1 t/m 9:

Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie [Z.Z.A.] 2-3 / zienswijze: 21-22

<http://www.fonselders.eu/projects/landscape/zuyderzeedijk-alliantie/>

Publicatie in druk beschikbaar voor Statenleden Provincie N-H.
Voor inzicht in de achtergrond van de problematiek:

Zie Erik Luiten's betoog bij zijn afscheid in 2016 als Rijksadviseur
Landschap en Water: De overdracht 31 augustus 2016 -

Erik Luiten, 10 stellingen *Kwalitatief onderzoek...* volledige tekst “over landschappelijke fragmentatie als gegeven en landschappelijke samenhang als opgave.” pp. 21-22 van deze zienswijze

Cf. Frits Palmboom: **Dialog - TUDELFT DeltaLinks 2016:**

‘Ruimtelijk visualiseren is bij uitstek een manier om de procesbenadering te voeden met inhoud en om in een vroeg stadium aandacht te schenken aan landschapsbeleving – een aspect waarvan we het belang voor economie en welzijn niet voldoende beseffen.’ Z.Z.A., 3

HHNK beheert de Markermeerdijken. Al eeuwenlang beschermen de Markermeerdijken het achterland tegen overstromingen. De Markermeerdijken hebben een bijzonder historisch karakter als voormalige Zuiderzeedijken. De dijken zijn in de loop van de jaren veranderd door bodemdaling, maar ook door het inklinken van de dijk na aanleg. Het aanlegprofiel van de laatste dijkversterking (1920) na de watersnoodramp in 1916 verschilt dan ook met het huidige dijkprofiel

Het woord Zuiderzeedijken komt niet voor in de Beleidslijnen Provincie Noord-Holland. Er is één Zuyderzeedijk – het recente gebruik van het woord Markermeerdijk in meervoud, negeert het historisch karakter van de dijk, dus zijn status als ‘monument’.

Losjesweg over *Zuiderzeedijken* schrijven, getuigt van gebrek aan historische kennis en lijkt een (on)bewuste poging de lezer af te leiden van het komende drama onder de quasi onschuldige naam:

***Project Plan Waterwet* = feitelijke deconstructie en onomkeerbare aantasting van het oudste cultuurmonument van De Lage Landen.**

Project Plan Waterwet handelt hierdoor in strijd met het belangrijkste beginsel in het huidige archeologisch beleid, nl. dat **veranderingen in de oude situatie moeten kunnen worden hersteld**, zoals het herstel van de gedempte Cathrijnen singel in Utrecht aantoont, al was hiervoor een procedureel beroep op De Kroon nodig.

Naamsverandering is vanouds een machtig wapen om **het verleden cognitief te verdringen**. Naamsverandering devalueert de cultuurhistorische status zoals in de zin: *De Markermeerdijken* (sic!) zijn

honderd jaar geleden voor het laatst versterkt. HHNK eigent zich zo het verleden toe waardoor het blijkt geeft van desinteresse in dat verleden en ernstige verwaarlozing van zijn historische opdracht.

In dit verband dringt zich de vraag op, hoe HHNK het *Ontwerp Projectplan Waterwet* kan presenteren zonder een advies en visueel ontwerp en advies van landschapsarchitect *Frits Palmboom* die als coördinator verantwoordelijk is voor de vormgeving van het hele IJsselmeergebied, inclusief Markermeer? Of een advies van voormalig rijksadviseur Landschap en Water Eric Luiten? Of Berno Strootman? Tot 2020 is Berno Strootman Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving van het College van Rijksadviseurs.

De meervoudige aanklacht in de publicatie *Zuyderzee –Zuyderzeedijk 2-3* richt zich om die redenen tegen *Ontwerp Projectplan Waterwet*.

8 van 143

Na de afsluiting van de Zuiderzee door de Afsluitdijk en door de aanleg van de Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen is het gevaar van een overstroming door het optreden van stormvloeden verminderd. Dat neemt niet weg dat door het Rijk in 2002 de dijken langs het Markermeer zijn aangemerkt als primaire waterkering.

Waarom dit besluit tot primaire waterkering in 2002 na de aanleg van de Houtribdijk? Welke overwegingen speelden naast veiligheid een rol, om over te gaan tot *primaire* waterkering? Deze vraag is gewettigd, gezien de voorgeschiedenis van de strijd voor landakkers zoals geschetst door drs. Piet Koning, in: 1916 *Volendam onder water*. Museumjaarboek 2016 – In opdracht van Stichting Vrienden Volendams Museum. 2016, 77-82.

De veiligheid van de dijken wordt beoordeeld door te kijken naar hoogte, stabiliteit en de kwaliteit van de dijkbekleding. In tegenstelling tot het "oude" gevaar van hoge, korte stormvloeden, is door de aanleg van de Afsluit- en Houtribdijk een situatie met een langdurig hoog meerpeil, al dan niet in combinatie met de effecten van stormen, bepalend voor de veiligheid van de Markermeerdijken. Tevens wordt de kans op overstromingen als gevolg van bodemdaling groter.

Drs. Henk Heida, oprichter en directeur van OMEGAM (Onderzoek Milieu en Geotechniek - Gemeente Amsterdam), schrijft in *NHD (Noord-Hollands Dagblad)* 20 november 2014 over de geplande DIJKVERZWARING:
Aan het Algemeen Bestuur van HHNK

Geacht bestuur,

Ter overdenking laat ik u het navolgende weten. Met verbazing en onbegrip lees ik over de lopende voorbereidingen gericht op versterking van de IJmeerdijk, voorheen IJsselmeerdijk, langs de NH-kust tussen Hoorn en Amsterdam.

Genoemde gevoelens komen voort uit het navolgende:

Tijdens de uitzonderlijk zware noordwesterstorm, met orkaankracht, op 1 februari 1953, was er op de Afsluitdijk – de beschermers van alle gebieden liggend rond het vroegere IJsselmeer – afgezien van een enkele overkomende golf, niets aan de hand;

Sedert de aanleg van de dijk tussen Enkhuizen en Lelystad (Flevodijk) ligt er een tweede bescherming voor de IJmeerkust van Noord-Holland; In termen van de Hondsbossezeewering kun je, de dijk van de IJmeerkust meegerekend, spreken van een Wakerdijk (Afsluitdijk), Dromerdijk (Lelydijk) en Slaperdijk (IJmeerdijk); In feite is er zelfs ook nog sprake van een Voorwakerdijk, met onderbrekingen, namelijk de Waddeneilanden.

Wie, met mij, bovenstaande drie- tot viervoudige bescherming van de Noord-Hollandse IJmeerkust voor ogen heeft, zal mijn verbazing en onbegrip over de op stapel staande IJmeerdijkverzwaring kunnen begrijpen. De vraag rijst derhalve: waarom stemt dan toch elke bestuurder, die ter zake tot verantwoordelijkheid is geroepen – en dus ook de leden van het Algemeen Bestuur van HHNK – min of meer voetstoots met de aangeduide plannen in?

Het antwoord op deze vraag is even eenvoudig als onthutsend, namelijk er wordt door de plannenmakers een toverwoord gebruikt en dat woord is: *veiligheid*! Zo gauw dat woord valt bij mensen, die weten dat ze in verantwoordelijkheid zijn gesteld, dan stopt op slag het verstand en ook elke vorm van moed om zelfs maar één tegenwerping te durven maken.

Die tegenwerping maakt ondergetekende wel en deze houdt in dat, gezien de reeds drievoudige bescherming van de onderhavige kustlijn, sprake is van een overbodige ingreep die de belastingplichtigen van HHNK, afgezien van allerlei bijkomende schade aan erf en goed, als gevolg van de voorziene dijkverzwaring, vele tientallen miljoenen euro's zal gaan kosten.

Natuurlijk, het levert duizenden manjaren op, maar je durft er toch niet aan te denken dat de waterstaatingenieurs van hoogheemraadschap,

provincie en Rijkswaterstaat zich daardoor zouden laten leiden?

Henk Heida

Purmerend 20 november 2014

Het gedeelte van de Markermeerdijken dat in 2006 is afgekeurd, is als project opgenomen in het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2). Het gaat hier om 30,8 km Markermeerdijken, die worden versterkt in het kader van het HWBP-2. Voor de uitvoering en financiering van HWBP projecten gelden spelregels bedoeld om de projecten binnen tijd, scope en budget te realiseren.

Zijn deze spelregels nagekomen? Antwoord: Neen.

De planning destijds was erop gericht om de veiligheid van de Markermeerdijken in 2017 op orde te hebben. Vanwege de ontwikkeling van het innovatieve “Dijken op veen” onderzoek heeft de minister van Infrastructuur en Milieu besloten vier jaar uitstel te verlenen tot 2021.

Hoewel initieel gericht op de sterkte van veen, heeft dit onderzoek uiteindelijk geleid tot een beter en geavanceerder model voor het bepalen van de sterkte van de ondergrond, voor zowel klei als veen.

Het woord ‘uiteindelijk’ is misleidend. HHNK heeft het ministeriële uitstel tot 2021 niet willen gebruiken om alternatieven: *Bewezen Sterkte en Pompen in de Houtribdijk*, verder te laten onderzoeken op effectiviteit en kosten(beheersing).

M.a.w., de werkelijk innovatieve alternatieven ter bescherming van de monumentale Zuyderzeedijk heeft men links laten liggen.

HHNK toont geen respect voor een 800-jaar oude traditie noch voor innovatie, zoals blijkt uit de opmerking van HHNK-Renie Hylkema in gesprek met André Kuipers over het nut van satellietmetingen:

Satellietmetingen kunnen helaas niets zeggen over toekomstige situaties van maatgevende omstandigheden, waarop Kuipers antwoordt:

Satellietmetingen worden in opdracht van Rijkswaterstaat uitgevoerd naar de stabiliteit van vrijwel alle dijken in het IJsselmeergebied. Voor de renovatie van de Houtribdijk zijn de gedetailleerde metingen zelfs de basis voor het renovatieplan...De recente satellietmetingen van de Markermeerdijk/ Zuyderzeedijk, waaruit juist wel een grote stabiliteit blijkt, zijn dus wel relevant. Z.Z.A., 11 bron:

IJsselmeerberichten 2015/2 –pp 9/10

Het zo nadrukkelijk negeren van het belang van satellietmetingen duidt op vooringenomenheid en feitelijke weigering om innovatieve alternatieven serieus in aanmerking te laten komen.

9 van 143 Op 5 juli 2017 is door de minister van Infrastructuur en Milieu besloten om de dijkversterking bij Durgerdam (Module 16: Durgerdammerdijk) te

temporiseren. Dit betekent dat is afgesproken om voor Durgerdam een apart Ontwerp Projectplan Waterwet op te stellen en ernaar te streven dit eind 2018 ter inzage te leggen. De versterking bij Durgerdam maakt wel onderdeel uit van dit MER.

Hoe chaotisch het proces o.l.v. HHNK sinds 2006 verloopt, illustreert een apart ontwerp voor Durgerdam, terwijl module 16 wel onderdeel blijft uitmaken van *dit MER*.

Opnieuw de vraag: *Waarom krijgen **innovatieve alternatieven** geen kans?*

p.11 van 143/ 1.2. Doelstelling

De Versterking heeft twee doelstellingen:

- Een veilige dijk die voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm tegen overstromingen.*
- Een dijk die zo veel mogelijk wordt ingepast in haar omgeving.*

De dijk moet vanaf 2021 tot 2071 voldoen aan de vereiste veiligheid.

Een dijk die zo veel mogelijk wordt ingepast in haar omgeving

De Versterking Markermeerdijken moet ruimtelijk goed worden ingepast. Bij de versterkingsopgave vindt een zorgvuldige afweging plaats tussen - soms tegenstrijdige - belangen en belangrijke waarden van de dijk en haar omgeving. De dijk is een provinciaal monument, kent archeologische en landschappelijke waarden en delen van de dijk zijn onderdeel van de Stelling van Amsterdam (UNESCO-werelderfgoed). Daarnaast liggen aan de dijk beschermde dorpsgezichten en historische plaatsen die van recreatieve en toeristische waarde zijn, net als de dijk zelf. Ook grenst de dijk aan diverse beschermde natuurgebieden en vormt de dijk het leefgebied voor bijzondere plant- en diersoorten. Als leidraad voor de afweging tussen de verschillende belangen is het Kader Ruimtelijke Kwaliteit (KRK) ontwikkeld (zie ook paragraaf 2.3.1). Het KRK benoemt per deel van de dijk de belangrijkste waarden. Deze hebben geleid tot de parels die per module zijn benoemd in de Parelkaart (figuur 11). Het KRK en de Parelkaart worden betrokken bij de keuze voor de voorkeursoplossingen. Hierdoor is geborgd dat het ontwerp van de versterkte dijk, zowel per module als per deelgebied, zo veel als mogelijk is ingepast in haar omgeving.

Vanwaar die tweeledige doelstelling?

Er is eind 2017 plotseling (?) sprake van een tweevoudige doelstelling: veiligheid en ‘het inpassen van een dijk in haar omgeving’.

De opgave uit 2006 luidt: “‘versterking’ van de dijk conform de eisen: **sober robuust doelmatig**”. Het woord: *inpassen*, speelde geen rol in de jarenlange besprekingen met bewoners. Die gesprekken gingen over de vraag, *hoe* de monumentale dijk versterkt kon worden conform ‘sober, robuust, doelmatig’. **Is de oudste dijk van Nederland niet zelf bij uitstek de beeldbepalende grens tussen land en water?**

cf. video Zuyderzeedijk

<http://www.fonselders.eu/projects/landscape/zuyderzeedijk-alliantie/>

De Zuyderzeedijk is gefilmd vanuit een Cessna 172 PH-gys op een hoogte van 1000 feet – ca. 300 meter, tijdens een koude dag in maart. Piloot: Simon Ijspeert; camera Jeroen Wolff & Mr. David Duyvelshof; regie Fons Elders.

De dijk is vanaf het water en vanuit het landschap al zeldzaam mooi, maar vanuit de lucht wordt het een slang die zich traag kronkelt in buitenwaartse en binnenwaartse bochten tussen water en land. De film maakt ook de doorbraken goed zichtbaar, waardoor het effect van de dijk als grens tussen land en water nog expressiever wordt. Juist het minimale, bescheiden karakter van de dijk, resultaat van de handarbeid van vele generaties, is imposant.

Opvallend in bovenstaande tekst op p.11 van 143/ 1.2. **Doelstelling**
De Versterking heeft twee doelstellingen:

is de opsomming van allerlei soms tegenstrijdige 'waarden' en 'belangen'. Hier wreekt zich het classificatiesysteem dat HHNK en vervolgens MER hanteren. **De methodiek van HHNK bestaat uit het vooraf opdelen van Zuyderzeedijk/IJsselmeerdijk via een optelsom van 16 modules in MMD. Hierdoor ontstaat een legpuzzel van 'waarden' en 'belangen': Alliantie Markermeerdijken, zonder cultuurhistorische en ecologische visie.**

HHNK negeert wat het zelf beschrijft: *De dijk is een provinciaal monument, kent archeologische en landschappelijke waarden en delen van de dijk zijn onderdeel van de Stelling van Amsterdam (UNESCO-werelderfgoed).*

Abstracte beschrijvingen wisselen elkaar af zonder enig beeld of perspectief: tegenstrijdige belangen worden rond het Markermeer, 'de badkuip' in de mond van ontwikkelaars en planners, bijeengeveegd, en vervolgens naar rato tussen partijen en deelbelangen verdeeld.

Toeristische (lees: economische) en technocratische motieven viëren hoogtij; **het algemeen belang is herleid tot een legpuzzel: par. 2.3.1. p. 20 van 143 AMMD-001028 (17.0129608)**

Bekendmaking en 6 weken ter inzagelegging Projectplan en goedkeuringsbesluit, het Peilbesluit, vergunningen, MER, adviescommissie m.e.r. en de Nota Beantwoording Zienswijzen/ Onherroepelijk Projectplan, Peilbesluit en vergunningen na afloop van beroepstermijn

Het ontbreken van een overkoepelende visie conform Beleidslijnen Provincie Noord-Holland 2010 en ecologische maatregelen voor aanwezige natuurwaarden en verbetering van de waterkwaliteit van het Markermeer, is de oorzaak van het zigzagbeleid van HHNK vanaf 2006. Het 'verklaart' ook waarom HHNK als opdrachtgever zijn toevlucht zoekt in de AMMD.

HHNK heeft behoefte aan een verstrekkende reorganisatie.

p. 15 van 143 AMMD-001028 (17.0129608)

Ten slotte geldt procedureel dat het MER formeel door het bevoegd gezag moet worden aanvaard.

Ps De Commissie m.e.r. is een onafhankelijke commissie die is ingesteld bij wet en adviseert over de inhoud en kwaliteit van milieueffectrapporten

Wat betekent de zin dat het MER formeel door het bevoegd gezag moet worden aanvaard? Wat zijn, zowel voor HHNK als voor MER de gevolgen, als HHNK het MER niet formeel zou aanvaarden, maar ook omgekeerd: als MER een negatief rapport uitbrengt wat het in feite doet, dat HHNK dit rapport kan weigeren, dus alles opnieuw begint? Die uitkomst is voor beide partijen onaanvaardbaar. De wederzijdse druk om tot een juridisch aanvaardbaar plan te komen, is levensgroot. Daarom lijken veel teksten op een spaghetti gerecht.

HHNK kan *Het* MER-rapport niet weigeren, dus worden evenzovele besluiten die afwijken van wet en voorschrift, door evenzovele ontheffingen van diezelfde wetten en voorschriften gevolgd.
Als aan de dubbele reeks wensen wordt voldaan, impliceert dit het eind van ieder legaal toezicht, tot de destructie van een van de mooiste gebieden van Noord-Holland een ‘fait accompli’, een voldongen feit is.
De bewoners mogen de rechtszaal via de achterdeur verlaten.

In dit verband is het niet onbelangrijk vast te stellen dat het Besluit D&H, Registratienummer d.d. 11 juli 2017 onder punt 5 *Hoogheemraad C.J.M. Stam (te) mandateren redactionele wijzigingen en wijzigingen voortvloeiend uit het conceptadvies van de Commissie m.e.r. in het ontwerpprojectplan Waterwet Markermeerdijken, het concept-MER en de overige ontwerpplanproducten door te voeren, en hem op te dragen verantwoording af te leggen over het gebruik van dit mandaat;*

Wat betekent dit praktisch? De tijdspanne tussen 11 juli en de printdatum 15-11-2017 is vier maanden. In die periode heeft één man namens het *formele* bestuur de bevoegdheid in **het team van opdrachtgever en opdrachtnemer redactionele wijzigingen en wijzigingen voortvloeiend uit het conceptadvies van de Commissie m.e.r. in het ontwerpprojectplan Waterwet Markermeerdijken, het concept-MER en de overige ontwerpplanproducten door te voeren.**

Op de schouders van deze man rust een zware verantwoordelijkheid.

Kan in de finale maanden van de besluitvoering – zonder de expertise van een ervaren landschapsarchitect – zoveel overgelaten worden aan één bestuurslid? Gaat dit niet lijken op de slager die zijn eigen vlees keurt?

Eén dijktracé Markermeerdijken

Oorspronkelijk heeft het HHNK de dijkversterkingen Hoorn-Edam en Edam-Amsterdam als aparte projecten opgestart. De eerste stap bestond uit het publiceren van de startnotities voor beide projecten in 2008, in het kader van de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure).

Het HHNK heeft in 2012, in afstemming met de Provincie Noord-Holland, gekozen om de voorbereiding van beide dijkversterkingsprojecten verder te combineren, omdat:

- ✎ *de dijktrajecten in elkaars verlengde liggen langs het Markermeer (sic!) en vergelijkbare karakteristieken hebben;*
- ✎ *de planning van beide projecten vrijwel gelijk oploopt; beide dijktrajecten moeten in 2021 weer aan de veiligheidsnorm voldoen;*
- ✎ *het HHNK vanwege efficiëntie de uitvoering van de dijkversterking bij voorkeur in één geheel wilde aanbesteden.*

Deze zinnen in het MER-rapport raken de kern. Indirect zegt het rapport: *Er is sprake van één dijk. Het spreekt over vergelijkbare karakteristieken.*

Tegelijkertijd getuigt een dergelijke beschrijving cultuurhistorisch van een blinde vlek, *alsof een cultureel antropoloog uit de 22ste eeuw onderzoek doet naar de voormalige dijken in De Lage Landen, en nog enkele opvallende karakteristieken ontdekt in wat eens de Zuyderzeedijk was.*

p.16 1.4.4 Procedure gecoördineerde besluiten

Dit MER ligt samen met het Ontwerp Projectplan Waterwet en de benodigde overige Ontwerpbesluiten ter inzage. GS coördineren de terinzagelegging van de besluitvorming, zij verzamelen hiervoor alle zienswijzen. Uw schriftelijke zienswijze kunt u sturen aan de Provincie Noord-Holland.

p.22 Gelet op de lengte van de te versterken dijk is de huidige situatie in het plangebied hierna per deelgebied beschreven. Dit zijn:

- 1. Hoornse Hop: volmaakte baai met stedelijke recreatie uitwaaiend naar extensief buitengebied;*
- 2. Kogenland: smalle historische dijk met dijkdorp als afsluiting Kogenland;*
- 3. Zeevang: groene kustzone met lange gerekte natuurkern en markante stedelijke kern;***
- 4. Gouwzee: met afwisseling natuurrijke oevers en historische kernen;*
- 5. Waterland: Waterlandse loper als aaneenschakeling van sterke ensembles (een architectonisch en stedenbouwkundig compositorisch geheel) in een open landschap.*

Het MER is niet in staat de dijk in zijn totale lengte te beschrijven. Waarom niet? De meekoppelprojecten laten dit niet toe. Het taalgebruik krijgt lyrische trekjes: (1) volmaakte baai' (3) markante stedelijke kern; (4) natuurrijke oevers... (5) sterke ensembles...

Versterking Markermeerdijken – Trechteringsnotitie MER

Documentnummer AMMD-001193/17.0129610

Als de nieuwe dijk de functie van de bestaande dijk volledig overneemt, zoals bij de oeverdijk of de Dijk buitenom, is het stabiliteitsprobleem niet meer aan de orde. De oplossing in de vorm van een nieuwe kering is dan doelmatig. De oeverdijk of Dijk buitenom past gelet op de aard en omvang van de ingreep echter niet zonder meer in het criterium 'sober' van het HWBP-2. In de modules waar een oeverdijk of Dijk buitenom niet proportioneel is in vergelijking met andere voorhanden zijnde oplossingsrichtingen, is dit in deze trechteringsnotitie aangegeven. In de modules 2, 3, 7, 15 en 16 is een oeverdijk of een Dijk buitenom proportioneel en is deze oplossingsrichting in het MER onderzocht.

Een havendam of strekdam voor de bestaande oude waterkering lost niet in alle gevallen het veiligheidstekort op: het biedt geen oplossing voor een stabiliteitsprobleem. Op dat moment is deze oplossing in de vorm van een nieuwe kering niet doelmatig. In een heel specifiek geval zijn de strekdam en havendam toch een oplossing bij een stabiliteitsprobleem, namelijk alleen wanneer het stabiliteitsprobleem binnenwaarts is en binnendijs veel woningen zeer dicht op de dijk staan. In dat geval kan conform de wettelijke veiligheidsnormen de zogenaamde restbreedtebenadering worden toegepast². Op het dijktracé van de Markermeerdijken doet deze situatie zich alleen voor bij Durgerdam.

Bovenstaande technische analyse is een negatie van de **Provinciale Monumenten-verordening Noord-Holland 2010**.

Is dat aanvaardbaar vanuit de aangedragen alternatieven: Bewezen Sterkte; Spaargaren&Vroege's pompen-betoog in de Houtribdijk; JLD-technologie; hogere kosten; decennia achterstallig lokaal empirisch onderhoud?

3.3 Trechtering naar de te onderzoeken alternatieven

3.3. + 50 van 143 Documentnummer AMMD-001028 (17.0129608)

Zie: 3. Kwalitatief onderzoek 1-2

Inzake analyse 3.3. en 33. +50, van A – B -- C:

50 van 143 Documentnummer AMMD-001028 (17.0129608)

A Toetsing aan de doelstelling 'zo veel mogelijk passend in de omgeving' vergt vaak reeds een afweging tussen verschillende milieuthema's: een afweging tussen landschap, ecologie, cultuurhistorie et cetera.

Dit is een belangenafweging tussen verschillende milieuthema's die vaak pas kan plaatsvinden na onderzoek.

B Daarom vormt toetsing aan deze doelstelling geen onderdeel van de trechtering van te onderzoeken alternatieven.

De afweging tussen verschillende milieuthema's (en daarmee toetsing aan de doelstelling 'zo veel mogelijk passend in de omgeving') vormt een essentieel onderdeel van het MER. Hierbij wordt een waardeoordeel over de onderzochte alternatieven gegeven: welk alternatief past het beste in de omgeving en welk alternatief is op dat vlak het meest milieuvriendelijk? Toetsing aan de doelstelling 'zo veel mogelijk passend in de omgeving' vormt dan ook een essentieel onderdeel van de onderbouwing van het MMA maar ook van de onderbouwing van het voorkeursalternatief (VKA). Dit gebeurt aan de hand van het Kader Ruimtelijke Kwaliteit (KRK) en de Parelkaart. Verwezen wordt naar paragraaf 2.3.1 en 3.1.

C Criteria voor trechtering

Per module is bepaald welke alternatieven mogelijk zijn op grond van de volgende criteria die voortvloeien uit de doelstellingen van het project.

Verschillende van deze criteria hebben een directe link met het uitgangspunt 'sober, robuust en doelmatig' uit het HWBP-2:

3. Kwalitatief onderzoek pp. 1-2

Elders' zienswijze inzake A – B - C

Ad A: de **doelstelling 'zoveel mogelijk passend in de omgeving'**, in casu: *De Noorder IJ- en Zeedijken zijn beschermd op grond van de provinciale monumentenverordening Noord-Holland 2010.*

De Noorder IJ- en Zeedijken moeten worden behouden, en wel het totale ensemble van het dijklichaam, buitendijkse landen, het oude tracé van de dijk, de wielen en de kleiputten. Vanwege de herkenbaarheid van de dijk in het open landschap is handhaving van een brede open zone aan weerszijden van de dijk gewenst. Dijkversterking en verzwaring dienen op een zorgvuldige en cultuurhistorische wijze verricht te worden. Art. 6.1 Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen.

(de doelstelling **'zoveel mogelijk passend in de omgeving'**) blijkt dus niet het *uitgangspunt* te zijn, maar het *gevolg* van een belangenafweging, op basis van niet gedefiniëerde begrippen als **landschap, ecologie, cultuurhistorie** etc., alsof landschap, ecologie en cultuurhistorie van de 800-jaar oude dijk niet intrinsiek verweven zijn.

cf. video *Zuyderzeedijk Cultureel Erfgoed* toont het tegendeel aan!
<http://www.fonselders.eu/zuyderzeedijk-cultureel-erfgoed/>,

Ad B: **De onder B geformuleerde conclusie mist daarom elke grond:**

B Daarom vormt toetsing aan deze doelstelling geen onderdeel van de trechtering van te onderzoeken alternatieven

Ad C: Het woord 'trechtering' lijkt terecht gekozen want de Zuyderzeedijk is ontdaan van zijn unieke gestalte; de bestaande dijk wordt een optelsom van modules, de zogenaamde 'Markermeerdijken'.

Het meervoud impliceert de *deconstructie* van de *Zuyderzeedijk als cultureel erfgoed*: gevolg van het ontbreken van een visie waarin de voorwaarden 'sober, robuust en doelmatig' uit het HWBP-2 leidend hadden kunnen zijn in plaats van semantische pleisters.

Men redeneert *achterwaarts* naar deze criteria die in de drang naar MEEKOPPELPROJECTEN *vooraf* niet bruikbaar waren.

HHNK heeft jaren met bewoners gepraat *zonder te luisteren*, met uitzondering van de beginjaren in de ateliers. De wettelijk verplichte participatie en communicatie werden 'fake'-bijeenkomsten.

H.H.N.K. maakte op bewoners en deskundigen meer en meer een ongeloofwaardige indruk. De kennis bij bewoners nam toe terwijl de voorlichters van HHNK werd voorgeschreven wat wel en niet gezegd kon worden. Het voorbeeld van Renie Hylkema in gesprek met André Kuipers over de betrouwbaarheid van satellietbeelden, is hiervan een pijnlijk, letterlijk voorbeeld. Cf. p.7.

Gebrek aan deskundigheid en wisselende standpunten maakten de vlucht naar voren onvermijdelijk. De keus viel op Boskalis Nederland B.V. met consortiumpartners VolkerWessels ondernemingen, KWS Infra B.V. en Van Hattum en Blankevoort B.V.).

Vandaar deze zienswijze. *Vandaar deze negenvoudige aanklacht:*

AANKLACHT tegen HHNK en Gedeputeerde Staten Provincie Noord-Holland, beiden verantwoordelijk voor een actief beleid inzake herbestemming en feitelijke commercialisering van de honderden jaren oude Zuyderzeedijk: MONUMENT en ICOON van De Lage Landen [10,15,36-47]

AANKLACHT tegen HHNK voor misleidend taalgebruik. Jarenlang 'overleg' en 'inspraak' op basis van *sober – robuust – doelmatig*: in 2006 de kaders voor opdracht en financiering van de dijkversterking. [4-5,14-16]

AANKLACHT tegen HHNK voor hardleersheid en desinformatie naar pers en dijkbewoners. Na grondig overleg in een door de minister bijeengeroepen adviesgroep negeert HHNK de uitkomst: *bewezen sterkte* en een afspraak voor verder onderzoek: *te dun...* HHNK: *satellietbeelden kunnen helaas niets zeggen over toekomstige situaties*. [11,18-19]

AANKLACHT tegen HHNK voor zijn financieel beleid: 100 miljoen in IJsland; drievoudige overschrijding van de raming voor de Zuiderdijk; 600.000 in het water; geschat begrotingstekort in 2020: 650 miljoen. Zie noot: xvi, Lii

AANKLACHT tegen HHNK voor het onderbrengen van zijn verantwoordelijkheid bij Sweco/Grontmij en Boskalis via adviezen en planning. [21-23,60-62]

AANKLACHT tegen HHNK voor het gebruik van de term 'adaptief beleid' uit de voorkeursstrategieën van Delta 2015, zonder naar de letter en de geest van Delta 2015 te handelen, en door samenwerking met Delta 2015 uit de weg te gaan. [14, 18-24]

AANKLACHT tegen HHNK om *zonder duidelijk plan* beslissingen te forceren *m.m.v. Sweco en Boskalis* in de aanloop naar 2017. HHNK heeft al jaren haast om te voorkomen dat de versterking van de dijk zou vallen onder de 10% regeling van 2017. Deze verplicht waterschappen 10% bij te dragen in de kosten.ⁱ [3-6, 9-10, 14-16, 21-23, 60-62].

Vergunningen, bestemmingsplan en milieueffectrapport ter inzage: feb-maart 2017.ⁱⁱ Bijna jaar uitgesteld: medio december 2017 – 24.01.2018.

AANKLACHT tegen HHNK voor nalatigheid in de polder: gebrekkige doorstroming en botulisme; te diep baggeren; geen notie van werkelijk natuurbesluit; onwil te luisteren naar boeren met kennis van zaken, en bovenal: gebrek aan VISIE, ECOLOGISCH BEWUSTZIJN en LANGE TERMIJN Planning (Zuidelijk IJsselmeer). [3, 22-26, 36]

AANKLACHT tegen de bestuurders van nu: *‘Ons landschap, vereeuwigd door de schilders uit de zeventiende eeuw, wordt verwoest... Waarom die ambitie van bestuurders? Waarom op die soms enorme en onmenselijke schaal? Wie wordt er beter van?’* Willem van Toorn [3, 9, 10]

Bron: Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie [Z.Z.A., 2-3]

Fons Elders, Kapberg, IJsselmeerdijk 18b, 14673 PP Warder

De Tien Stellingen van Eric Luiten, College Rijksadviseurs, verbinden (2) Ontwerp Project MMD en (3) Kwalitatief Onderzoek

1. Over landschappelijke fragmentatie als gegeven en landschappelijke samenhang als opgave.
2. Over het landschap als de gebarsten spiegel van de samenleving – een vroeg 21ste samenleving in grote verwarring.
3. Over het landschap als prijsopdrijvend onderhandelingsresultaat – een samenleving verwacht een visie *voordat* ze wordt geraadpleegd, niet een rekening van honderden miljoenen euro's *nadat* ze is geraadpleegd.
4. Over het verleggen van verantwoordelijkheid.
5. Over de vele gezichten van Rijkswaterstaat: de voortreffelijke vernieuwing van Afsluitdijk en Beatrixsluis versus zeesluis bij IJmuiden en Houtribdijk. Het is onverdedigbaar dat Rijkswaterstaat deze uiteenlopende manieren van vernieuwing naast elkaar laat bestaan.
6. Over dagkoersen en prioriteiten
7. Over de noodzaak van het Kustpact
8. Over waterschappen en landschapsarchitecten De beslissing om de uitwerking en uitvoering van het Deltaprogramma grotendeels in de handen van de waterschappen te leggen zou gevolgen moeten hebben voor de samenstelling en de expertise van die organisaties.

9. Over de schitterende afwezigheid op de kandidatenlijst van Nederlands werelderfgoed.
10. Over het College van Rijksadviseurs.

Tien stellingen over landschap en water als publieke zaken

de overdracht – 31 augustus 2016

Eric Luiten – College van Rijksadviseurs

3. Kwalitatief onderzoek

De MER-rapportages A en B roepen een aantal vragen op. Allereerst is niet duidelijk wat de MER bedoeld met 'quality' onder de term: *soort*. Ik veronderstel *kwalitatief onderzoek*, maar de MER beschrijft niet aan welke eisen het begrip 'kwaliteit' dient te voldoen, terwijl begrippen niet onschuldig zijn: *Concepts are not innocent*, aldus Arne Naess, filosoof en ecooloog.

Een tip van de sluier wordt opgelicht onder 3.3 Trechtering naar de te onderzoeken alternatieven: p.50 van 143 Document nummer AMMD-0001028 (17.0129608), waar het begrip 'toetsing' aan de tweede doelstelling gekoppeld wordt:

A Toetsing aan de doelstelling 'zo veel mogelijk passend in de omgeving' vergt vaak een afweging tussen verschillende milieuthema's: een afweging tussen landschap, ecologie, cultuurhistorie et cetera. Dit is een belangenafweging tussen verschillende milieuthema's die vaak pas kan plaatsvinden na onderzoek.

Hier wreekt zich het onzorgvuldig gebruik van verzelfstandigde niet-gedefinieerde begrippen als *landschap*, *ecologie* en *cultuurhistorie* et cetera, begrippen die intrinsiek met elkaar samenhangen, en bij voorkeur samenvallen. Toch is sprake van een *belangenafweging*. Want de drie woorden verwijzen volgens het MER-rapport naar andere milieu-thema's. Het landschap is plots geen 'landschap' meer; de ecologie geen 'ecologie', cultuurhistorie geen 'cultuurhistorie', maar drie thema's. En naar die thema's kan pas onderzoek plaatsvinden na onderzoek van versterkingskeuzes, veronderstel ik, waarover nog discussie plaatsvindt.

Hier wreekt zich de eerdergenoemde tweedeling, zoals blijkt uit 51:
B Daarom vormt toetsing aan deze drie doelstellingen geen onderdeel van de trechtering van te onderzoeken alternatieven.

De afweging tussen verschillende milieuthema's (en daarmee aan de doelstelling 'zo veel mogelijk passend in de omgeving') vormt een essentieel onderdeel van de MER. Hierbij wordt een waardeoordeel over de onderzochte alternatieven gegeven...het is een essentieel onderdeel van de onderbouwing van het MMAS maar ook van de onderbouwing van het voorkeursalternatief (VKA). Dit gebeurt aan de hand van het Kader Ruimtelijke Kwaliteit 9VKA) en de Parelkaart. Zie paragraaf 2.3.1. en 3.1.

Dit betoog als het woord 'betoog' nog op zijn plaats is, beantwoordt in ieder geval een eerder gestelde vraag, in casu *hoe* MER-auteurs kwalitatief onderzoek beoefenen, via een *waardeoordeel over de onderzochte alternatieven*. Dit is inderdaad wat kwalitatief onderzoek doet en mag doen, maar dan wel op basis van degelijk consistent

onderzoek met een duidelijke explicitering van de gehanteerde doelen en waarden in hun onderlinge samenhang. En daaraan ontbreekt het.

C Criteria voor trechtering ... Verschillende van deze criteria hebben een directe link met het uitgangspunt 'sober, robuust, doelmatig' uit het HWBP-2.

Ik heb eerder opgemerkt dat het woord 'trechtering' juist gekozen lijkt, al ligt de associatie met 'cul de sac', een doodlopende steeg, voor de hand. Want te midden van alle onzekerheid, vereist de HWBP-2 opdracht (2006) dat er voldaan wordt aan de drie oorspronkelijke randvoorwaarden: 'sober', 'robuust', 'doelmatig', drie kernwaarden van Rijkswaterstaat Oude Stijl.

Tussen 2006 en 2018 heeft zich bij HHNK en RWS een ontwikkeling afgespeeld, waarin deze randvoorwaarden hinderlijk werden.

Meekoppel-projecten hebben hun eigen dynamiek en prioriteiten.

De uitbreiding naar andere doelstellingen dan 'veiligheid' staat op gespannen voet met 'soberheid' en 'doelmatigheid' met betrekking tot de monumentale Zuyderzeedijk.

Kwalitatief onderzoek lijkt hier het antwoord te moeten geven op de vraag, hoe terug te keren tot de randvoorwaarden, terwijl een samenhangende visie t.a.v. landschap, ecologie, archeologie en cultuurhistorie ontbreekt.

HHNK heeft geen oog gehad voor de vormgeving zoals bepleit door Frits Palmboom, coördinator 'vormgeving' voor het integrale IJsselmeergebied, inclusief Markermeer. Deze nalatigheid geldt ook voor de ecologische verbetering van het Markermeer; een gemiste kans om de slechte waterkwaliteit van het Markermeer via sluizen en pompen in de Houtribdijk tot in de verre toekomst te verbeteren.

Juist kwalitatief onderzoek is de tak van wetenschapsbeoefening die staat en valt met professioneel onderzoek naar de relatie tussen visie, zijn doelen en waarden, en de wijze waarop die doelen en waarden gestalte krijgen.

Het betoog van MER-deel A en MER-deel B beantwoordt niet hieraan; kan hier ook niet aan beantwoorden doordat de opdrachtgever heeft nagelaten de vormgeving vooraf te laten gaan aan de gestelde versterkingsopgaaf. Sterker, die opgaaf tot versterking van de oude

Zuyderzeedijk/ IJsselmeerdijk /Markermeerdijken, conform de Provinciale richtlijn voor Monumenten, is eenvoudigweg genegeerd.

De landschapsarchitect komt niet voor in het verhaal; wel de uitvoerders. Dit tekort maakt het voor de auteurs van de beide MER-rapporten A en B, resp. 143 en 406 pp., uiterst moeilijk. Alleen zo zijn de 'bochten' en krommend taalgebruik, het gevolg van gebrekkige redeneringen, te begrijpen. Het is 'kwalitatief onderzoek' dat de term 'kwalitatief' onvoldoende waarmaakt.

Kwalitatief onderzoek onderscheidt zich volgens het conventionele standpunt van statistische onderzoekers door dieper in te gaan op bijzondere 'case'-studies, bijvoorbeeld cultureel-antropologisch onderzoek. Het levert dan algemene conclusies die men kan beschouwen als proposities. Een voorbeeld: Claude Lévy-Strauss. Kwantitatieve methodes kunnen vervolgens gebruikt worden om empirische ondersteuning te verschaffen voor onderzoekshypothesen.

Kwalitatief onderzoek kan ook beginnen vanuit een theorie met onderzoekshypothesen zonder voorafgaand begrip van de 'situatie', c.q. fenomenen, om vervolgens het onderzoeksproces in te gaan op een wetenschappelijk-empirische manier. Vgl. 4. p.4 *JLD mechanisch anker*.

Conclusie: het onderzoek van MER-deel A en MER-deel B, is geen diepgaande 'case'-studie van de DIJK middels kwalitatief onderzoek. Begrip voor complexiteit en consistentie, bij uitstek wetenschappelijke normen in kwalitatief onderzoek, ontbreekt. De auteurs hebben zich niet verweerd en waarschijnlijk niet kunnen verweren tegen een feitelijk onmogelijke opgave. *De natuur is complex; de maatschappij gecompliceerd*, aldus Arne Naess. Bijlagenboek 1.1. en 1.2. gaan merendeels over natuur maar behoren tot de maatschappij en weerspiegelen aldus de opdracht.

Hoogachtend,

A.D.M. Elders

em. professor 'theory of world views'
dir. elders special productions bv

IJsselmeerdijk 18-, 1473 PP Warder – Module 7

eldersf@xs4all.nl - esp.bv@xs4all.nl + (31)0299373750

<http://www.fonselders.eu/projects/landscape/de-zeevang/>

initiator Zuyderzeedijk Alliantie – cf. Z.Z.A., 60 SWECO verslag.

producent en redacteur brochure Zuyderzeedijk

producent video *Zuyderzeedijk Cultureel Erfgoed*

producent en redacteur *Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie* [Z.Z.A.]

<http://www.fonselders.eu/product/zuyderzee-zuyderzeedijk-alliantie/>

Verantwoordelijkheid en copyright voor zowel zienswijze als de
hoofdstukken 4-10 berusten uitsluitend bij de auteur.

4. Historische inleiding tot *Ontwerp Project Markermerdijken*

STRIJD VOOR LANDAKKERS TEGEN ZEEAKKERS

Veiligheid: een secundair, zo niet tertiair argument

19de, 20ste, 21^e eeuw

Ir. Cornelis Lely trok bij de voorbereiding van de Afsluitdijk al een rechte lijn vanuit Enkhuizen naar Harderwijk ter voorbereiding van de plannen voor verdere inpoldering.

De drang tot verder inpolderen na de drooglegging van de Beemster (1612) en de Purmer (1622) nam sterk toe. De geslaagde droogmakerijen hadden 'de waterstaatmannen beroemd en de geldschietters rijk gemaakt'.¹

Om de politiek-economische achtergrond te begrijpen voor de huidige versterking van de Zuiderzeedijk/IJsselmeerdijk, is het niet voldoende te kijken naar het veiligheidsargument.

"Een mondiale bekendheid voor onze waterstaat-ingenieurs.

Onze 'watermannen' wilden de wereld laten zien dat zij in staat waren internationale hoogstandjes als het Suezkanaal (1867); Transsiberische spoorweg (1898) en Panamakanaal (1914) te evenaren, zo niet te overtreffen."²

De aanloop: Het Zuiderzeecomité

Na zijn zoveelste afgewezen poging om in de Friese Staten of in de [Tweede Kamer der Staten-Generaal](#) de geesten rijp te maken voor afsluiting en inpoldering van de [Zuiderzee](#) en de [Waddenzee](#), wendt het uit [Hindeloopen](#) afkomstige [Tweede Kamer](#) lid Age Buma zich op 10 augustus [1884](#) tot Mr. Pieter Johannes Gesinus van Diggelen te [Zwolle](#).

Doel is om gezamenlijk een nationale beweging in het leven te roepen, die via deskundig onderzoek een inpolderingsplan voor de Zuiderzee en de Wadden moet ontwikkelen. Van Diggelen, rechter te Zwolle en lid van de Provinciale Staten van Overijssel, is de zoon van de waterstaatsingenieur ir. B.P.G. van Diggelen, bedenker van het eerste serieuze, uit [1849](#) daterende inpolderingsplan voor de Zuiderzee en Wadden. Belangrijker is echter dat Pieter van Diggelen in juni 1884 juist de overleden [Prins Alexander](#) is opgevolgd als Grootmeester (voorzitter) van de nationale vergadering van Vrijmetselaarsloges. Dankzij zijn contacten lukt het de initiatiefnemers spoedig om groot aantal invloedrijke personen voor hun zaak te winnen, onder wie de in die tijd in hoog aanzien staande Amsterdamse grootbankier [Abraham Carel Wertheim](#). Gezamenlijk vormen zij het Zuiderzeecomité. Zodra hem de vorming van een Zuiderzeecomité ter ore komt, treedt ook de invloedrijke jong-liberale politicus en oud-minister van Waterstaat, Mr. [Johannes Tak van Poortvliet](#) toe. Het comité wendt zich in [1885](#) vervolgens tot alle [Nederlandse provincies](#) en alle om de Zuiderzee gelegen gemeenten en waterschappen om geld en steun te verwerven voor hun streven.

Hierin zijn zij zo succesvol dat op 4 januari [1886](#) te [Amsterdam](#) een vergadering van 150 meest invloedrijke particulieren en vertegenwoordigers van overheden de Zuiderzeevereniging opricht. 3

Twee citaten om aan te tonen dat niet veiligheid de hoofdrol speelde bij de aanleg van de Afsluitdijk maar wel bij uitstek het argument was en is om de burgers bang te maken en de geesten rijp voor de enorme investeringen. Een harde les

‘Mogen Nederland en zijne vertegenwoordiging dan ernstig bedenken, welke een zware verantwoordelijkheid een verder dralen met de uitvoering met zich mee zal brengen! De Zuiderzee-Vereniging heeft dikwijls met klem gewezen op de rampen, die het gevolg waren van de hoge watervloed in 1825. Zij sprak voor dove mansoren, want och, het was reeds zo lang geleden! De vloed is thans erger geweest dan in 1825, de gevolgen zijn veel omvangrijker. Zullen zij nu lering trekken uit deze harde les?’, schreef Mr. Gerard Vissering, voorzitter Zuiderzee-Vereniging en president-directeur van de Nederlandse Bank in Algemeen Handelsblad reeds één dag na de ramp, op 15 januari 1916. 4

‘Nee, het spreekt alleen krachtiger tot de menigte’

‘Het Zuiderzee-gevaar is niet de enige en zeker niet de voornaamste beweegreden voor afsluiting en droogmaking. Nee, het spreekt alleen krachtiger tot de menigte dan de helderste betogen over economische en sociale voordelen’ (A.A. Beekman, lid van het hoofbestuur van de Zuiderzee-Vereniging). NRC 22-2-1916). 5

“Terugkomend op de vraag of het juist is, dat in de viering in 2016 van 100 jaar veiligheid en droge voeten ook de afsluitdijk wordt opgenomen, zeg ik:

Nee, eigenlijk niet

Overdekt werd, hoe desastreus de gevolgen waren voor de natuur. Er ging een watermilieu verloren, dat van zoet (ter hoogte van Kampen) naar brak en van brak naar zout water (in de Waddenzee) liep. De daarop sinds eeuwen ingestelde organismen, planten en dieren verdwenen en een 'viskraamkamer' die zijn weerga niet kende, werd afgesloten.

Zelfs de 'hemel' onderging een gedaantewisseling tot ontzetting van in ieder geval de wereld van de schilderkunst. Met de inpolderingen verdwenen in een groot deel van het land de in kunstkringen zo bewonderde 'Hollandse luchten'.

Als we ergens de natuur geweld hebben aangedaan, dan is dat met de Afsluitdijk

(Willem Goudswaard van de IJsselmeervereniging in Wieringer Courant, 2-6-2015).

Planten, kleine organismen, vissen en zeedieren verdwenen

Er kwam een einde aan de toevoer van Noordzeewater, zodat er alleen nog zoet rivierwater binnenstroomde en het zoutgehalte gestaag daalde. Bovendien vonden vele zwervende organismen, planten en dieren die vroeger vanuit de Noordzee de Zuiderzee binnenkwamen, de afsluitdijk op hun weg. Dit alles had desastreuze gevolgen voor de rijke en soms ook unieke flora en fauna.

- Van de oorspronkelijke wiersoorten, bodem- en oeverplanten bleef weinig over. Alleen al door de aanleg van de afsluitdijk ging er 150 vierkante kilometer zee gras verloren, iets wat zich tot op heden niet heeft hersteld (2015, zie Nijland). Het water werd er toebeler door en dat was weer slecht voor planten die afhankelijk van zonlicht zijn.
- Ook de meeste kleine organismen en diertjes als sponsjes, mosdiertjes, poliepen, zeewormen, zeepokken, schaaldieren zoals mossels, kokkels, nonnetjes en strandgapers, garnaalachtigen, kreeftjes en krabben overleefden het IJsselmeer niet.

De Zuiderzeeharing

Haringen vormden een sleutelrol in de voedselketen in de brakke Zuiderzee. Ze aten planktondiertjes en ze werden gegeten door roofvissen, zeehonden, zeevogels en, niet te vergeten, door de mens. Voor Zuiderzeevisser was de haringvangst tot 1933 de basis van hun bestaan (site Ecomare).

- Uit het zo visrijke gebied verdwenen ook de zout- en brakwater vissoorten: de broedende Zuiderzeeharing en ansjovis, de stekelrog, de sprut, de fint, de sardien, de zeestekelbaars, de geep, de grote zandspiering, de koornaarvis, de kabeljauw, de wijting, de steenbolk, de zeebaars, de zeepril, de marsbanker, de schol, de schar, de tong, de brakwatergrondel, de zeedonderpad, de snotdolf, de slakdolf, de pitvis, de neushanger, de puitaal, de stekelbaars en de Zuiderzeebot.
- En tenslotte was het ook met zeezoogdieren als bruinvissen en zeehonden over en uit. Vooral de laatste waren tot de afsluiting zeer aanwezig op de zogenaamde 'Staart van Urk', een zandbank die bij eb gedeeltelijk droog viel. Daar lagen ze te zonnen en wierpen de vrouwtjes hun jongen. Vanwege het grote aantal van deze visvraten was er zelfs van rijkswege een premie gezet op het doden van zeehonden. De populatie bleef desondanks groot, omdat ze hun bejagers meestal te slim af waren. Wie daarvan meer wil weten, leze de verhalen over de legendarische Urker premiejager Hessel Snoek. (de Beaufort, Veranderingen in de Flora en fauna; S. Baarsen, Ook dat was Urk, 82).

Ook het Hollandse licht verdween in een groot deel van Nederland

Euwenlang kwamen schilders uit de hele wereld naar Nederland om op voorbeeld van de 17de eeuwse Hollandse meesters het 'Hollandse licht' te bewonderen en te schilderen. Het bijzondere daarvan is de dubbele weerkaatsing. Het zonlicht schijnt op wolken en water en vanaf het water weerkaatst het opnieuw tegen de wolken, waardoor het licht als het ware in kracht verdubbelt. De Zuiderzee was zo één grote reflecterende spiegel in het hart van het land voor het gehele Nederlandse 'luchtruim'.

Volgens de Duitse kunstenaar Jozeph Beuys (1921-1986) verdween dat 'Hollandse licht' voor een groot deel met het ontstaan van de IJsselmeerpolders. Economisch misschien geen groot verlies, maar het ging wel om een uniek natuurfenomeen, om een stukje werelderfgoed sinds de zeventiende eeuw. Beuys noemde de Zuiderzeeweken daarom een misdaad tegen het licht (Joost Zwagerman).

Het Hollandse Licht (foto aangeleverd door Michel de Vries, schipper op de Isalania)

De afsluitdijk is vanuit 1916 gezien 'gewoon' het resultaat van een belangenstrijd om de akkers geweest: *bleven het zeeakkers of werden het landakkers*. Een strijd die de Zuiderzee-Vereniging met haar grote politieke, economische en mediamacht uiteindelijk in haar voordeel heeft beslist. Niet minder, maar zeker niet meer."

- 1.. Piet Koning 1916 *Volendam onder water*. Museumboek 2016, In opdracht van Vrienden Volendams Museum. p.77
2. Id., 78
3. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zuiderzeevereniging>
4. Piet Koning, Id., 80
5. Id., 84
6. Id., 85

Veiligheid en droge voeten

HHNK gebruikt voor de versterkingsplannen van de 'Markermeerdijken' regelmatig de slogan *veiligheid en droge voeten*, en treedt daarmee in het voetspoor van de Zuiderzee-Vereniging.

Het 'verleidt' zo zichzelf en bewoners vanaf 2006, het jaar van de opdracht tot versterking, het overleg te presenteren vanuit 'veiligheidseisen' zonder dat andere belangen in het overleg betrokken werden. En als die belangen, eerst achter de schermen en later openlijk, aan het daglicht treden, gaat het ten koste van de monumentale status van de Dijk. **Veiligheid is de schaamlap waarachter de verkrachting van de Dijk plaatsvindt. Belangen als werkgelegenheid, toerisme, en internationaal prestige voor de waterschappen, Boskalis c.s. en de BV Nederland, spelen de hoofdrol.**

Ontwerp Projectplan Markermeerdijken negeert Provinciale Beleidslijn

De Provinciale Beleidslijn (2010) concretiseert de status van monument als volgt: De Noorder IJ – en Zeedijken zijn beschermd op grond van de provinciale monumentenverordening Noord-Holland 2010.

De Noorder IJ- en Zeedijken moeten worden behouden en wel het totale ensemble van het dijklichaam, buitendijkse landen, het oude tracé van de dijk, de wielen en de kleiputten. Vanwege de herkenbaarheid van de dijk in het open land is handhaving van een breder open zone aan weerszijden van de dijk gewenst. Dijkversterking en verzwaring dienen op een zorgvuldige en cultuurhistorische wijze verricht te worden.

Art. 6.1 Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen.

1916 – versterking van ‘Ijsselmeerdijken’ vóór en ná de stormvloed

Noordse stenen en basalt versterken Westfrieze Omringdijk en Zuyderzeedijk

Vóór en ná 1916: notities Dirk de Graaf, Venhuizen

Dirk de Graaf: Tot 1732 werd de wierdijk toegepast op die plaatsen waar de golven zo zwaar waren dat ze moesten worden gebroken om de achterliggende kleidijk te beschermen.

In 1730 kwamen de eerste berichten over palen die als luciferhoutjes knapten, terwijl ze een doorsnede hadden van 30 cm.. Paalvretende wormen – meegereisd op de schepen van de West-Indische Compagnie, waren de oorzaak. Men moest voor het keren van de golven vóór ze op de zeedijken beukten, in rap tempo een andere constructie toepassen. Een geluk was dat de winters van 1730 tot 1735 nagenoeg geen stormen kenden met verhoogde waterstanden. West-Friesland had anders een heel andere vorm gekregen!

1735 - 1919

Noordse stenen vóór de wierdijk onder een helling

Pieter Straat en Pieter van der Deure, burgemeesters van Grootebroek en Bovenkarspel, *zagen* de oplossing: noordse stenen voor de wierdijk onder een helling. Deze stenen breken de kracht van de golven. Zij hadden dit gezien in de omgeving van Hamburg langs de Elbe.

Hun aanbeveling is uitgevoerd. Menig Hunebed in Drenthe en omgeving werd ‘opgeruimd’ en naar West-Friesland gebracht.

De kosten voor het aanbrengen van de noordse stenen voor de wierdijk waren gigantisch. Binnen enkele jaren had men al met al vijf miljoen gulden besteed aan aanschaf, transport per schip, en het lossen en plaatsen van de stenen voor de dijken. Voor een vergelijk van de cijfers: een dijkwerker verdiende in die periode nog geen 20 stuivers op een dag. 51

In 1916 kwam de Zuiderdijk (Enkhuizen – Hoorn) in beheer bij het nieuwe Hoogheemraadschap Hollands-Noorderkwartier. Om een nieuwe dreigende situatie van dijkdoorbraak te voorkomen, werden alle dijken rond de Zuiderzee verzwaard. De Zuiderdijk was in 1923/1924 aan de beurt. Om aan klei te komen werden meerdere kleiputten vergroot of geheel nieuw gegraven. De grootste daarvan is de kleiput van de Nek.

Bij de Appelhoek (dijkdoorbraak) is na de storm van 1916 basalt aangevoerd om de glooiing te herstellen. Basalt is een vulkanisch gesteente uit de Eifel. Basalt wordt uit de rotsen gebroken in de vorm van onregelmatige zeskantige zuilen. De steenzetter moet de zuilen zo plaatsen dat de bovenkant op een

vastgestelde hoogte komt maar de ruimte tussen de zuilen moet zo klein mogelijk zijn. Bij hoogwater en zware golven mogen de zuilen zich niet verplaatsen om te voorkomen dat de zuilen gaan omvallen.

De zware noordse stenen zijn op dezelfde manier in de glooiing gezet als de basaltzuilen. De noordse stenen liggen hier al vele eeuwen en kunnen nog vele eeuwen dienstdoen.

Westfriese Omringdijk kronkelt 126 km lang om West-Friesland heen

ZATERDAG 27 SEPTEMBER 1980

Statig, haast majestueus, maar soms ook onooglijk laag en smal kronkelt de Westfriese Omringdijk zich 126 kilometer lang om West-Friesland heen. Met een historie die zeker zeven eeuwen lang is. Het is een prachtige dijk en binnenkort, als de provincie Noord-Holland een nieuwe verordening heeft opgesteld, een monument. Een reportage met tegenlichtopnamen en pruimen eten op en langs de eerste Nederlandse dijk, die tot monument verklaard wordt.

Een dijk van een monument

door Haro Hielkema

Niet de beschildeerde klompjes of de windmolens, niet het aantal politieke partijen, omroepverenigingen of kerkgenootschappen, en niet sportsterren als Sjoukje Dijkstra of Johan Cruijff vormen het symbool van ons kleine landje bij de zee. Voor alles zijn het de dijken, die het beeld van het drassige Nederland de grootste vorm geven. Als er iets zou kunnen fungeren als een „nationaal monument“, moet het haast wel een Hollandse dijk zijn.

Maar een dijk als monument vinden we maar gek. Er moet op z'n minst nog een monument op die dijk. We zijn er in Nederland eigenlijk nooit toe gekomen een echte onvervalste dijk tot monument te verklaren, die bescherming te geven die bij zo'n historisch bouwwerk past. Wel zijn hier en daar (Betuwe) dijken opgenomen in het beschermd dorps- of stadsgezicht en in Friesland staan dijkresten enigermate „onder curatele“. In Noord-Holland — wellicht de provincie waar de meeste dijken opgeworpen zijn — verschijnt echter het eerste schaaft op de dijk, want op het provinciehuis in Haarlem wordt al intensief gestudeerd op een voorstel uit Provinciale Staten om de Westfriese Omringdijk op de provinciale monumentenlijst te zetten.

Daarmee wordt dan niet de eerste de beste dijk aangepakt. Waarschijnlijk maar erg weinig dijken zullen een historie

bovenaan de provinciale monumentenlijst te plaatsen en het lichaam zo tegen kwalijke verminderingen te beschermen. De motie werd aangenomen als een opdracht aan het college van gedeputeerde staten. Op het provinciehuis wordt nu een beschrijving van de dijk vervaardigd en er zijn gesprekken gevoerd met de beheerders van de dijk, die geheel West-Friesland omvat.

De dijk is voor gedeputeerde, dr. ir. J. IJff (monumentenzorg) wel degelijk een monument: „Ik vind dit bepaald een monument van het menselijk kunnen en van een geschiedenis. In een tijd waarin verminderingen gemakkelijk aangebracht kunnen worden, is het nodig om zo'n monument te beschermen: tegen technische ingrepen, tegen op- en aanbouw, afgravingen en vergravingen, het zo maar plaatsen van lichtmasten en het leggen van leidingen.“

De Omringdijk beschermt West-Friesland tegen het water van de voormalige Zuiderzee van Medemblik via Enkhuisen tot Hoorn. Daarna loopt de dijk westwaarts naar Alkmaar, dan naar het noorden dicht langs Schagen en Kolhorn om ten zuiden van de jonge Wieringermeer weer bij Medemblik te eindigen. Voorlopig is de totale dijk nog niet onder een provinciale monumentenverordening onder te brengen. In steden als Medemblik, Hoorn en Enkhuisen maakt de dijk deel uit van de plaatselijke wallen. Zeker vijftien procent is evenwel in beheer van het hoogheemradschap Noordhollands Noorderkwartier en het is dit overgrote deel dat van de provinciale bescherming gaat genieten.

alle zaken via ons provinciale bureau monumentenzorg gaan. Weliswaar is de waterstaat het laatste woord, al conflictsituaties zouden optreden, n dat is in overeenstemming met de fun van de dijk: je moet eerst droge vo hebben en dan komt pas de rest van belangenafweging.“

IJff wil niet beweren dat er op of aan dijk niks gebeuren mag: „Wij onderen ook wel dat de bestaande situ nooit helemaal te handhaven is. Maar willen wel meepraten (met een soort v recht) over de aard van de verand gen.“ En met een lichte trots vertelt gedeputeerde, dat hij hoogstpersoon een grootschalige aanpak bij de bouw een viaduct in de dijk ter hoogte Barsingerhorn heeft kunnen afremm „Bij het Hoefje wordt nu de provinc weg door de dijk heen gelegd op grond een besluit van een aantal jaren gele Dat werk zou nu niet meer uitgeve kunnen worden. Helaas was bijsturen meer mogelijk, alleen op details kon nog. Anders was er ook een stuk bij I tenburg afgegraven voor de verbree van een brug. Wij hebben kunnen be deren dat de brug uiteindelijk smu werd aangelegd dan gepland was.“

Guerrilla

Er zijn volgens de gedeputeerde heel strijdpunten tussen de moderne ont kelingen en het monumentale kara van de dijk. Met sommige gemeenten hij in een soort „guerrilla-strijd“ te verwickeld. De dijk mag er volgens l niet verwaarloosd bij liggen. Er kun

Omringdijk een Monument 1981

J. Schilstra, lid Provinciale Staten Noord-Holland en kenner van de geschiedenis van de Omringdijk van Drechterland, vergeleek de Omringdijk wel met de piramides van Cheops. Zijn argument: de hoeveelheid stenen die de Westfriezen naar de dijk hebben gevaren en in de dijk verwerkt.

Heel bijzonder was en is nog steeds dat een dijk een monument is.

Het landelijk dagblad Trouw wijdde een paginabreed artikel aan dit monument. *De toenmalige Gedeputeerde Staten spraken zich duidelijk uit voor een zorgvuldig beheer van de dijk als monument.* Men moest voor het plaatsen van ieder verkeersbord en iedere lantaarnpaal een vergunning aanvragen. *Iedere ingrijpende verandering aan de Omringdijk zou kritisch worden gevolgd.* De toekomst zou uitwijzen dat van dit voornemen weinig tot niets terechtgekomen is. **De aanleg van de Houtribdijk van 1968 tot 1976 heeft ervoor gezorgd dat de Zuiderdijk zelfs een tertiaire waterkering werd, terwijl de Zuyderzeedijk een primaire waterkering werd in 2002.**

Dirk de Graaf, *De Zuiderdijk van Drechterland. Niet zomaar een dijk* – persoonlijke notities van een Ing. te Venhuizen die de dijkversterking Enkhuizen-Hoorn [2008=2012] van dag tot dag gevolgd heeft.

Ná 1916: Romert Boomsma, Venhuizen

Romert Boomsma... *Waarom moet de Zuiderdijk sterker zijn dan de Waddendijk?*

Boomsma heeft een boerenbedrijf aan de dijk bij Wijdenes. Hij heeft een proces aangespannen (verkorte procedure) bij de Raad van State, met als eis: dijkversterking vanuit de waterlinie. Zijn eis is afgewezen, mede omdat een kostenberekening – onafhankelijk van die van HHNK – ontbrak.

Boomsma heeft de gevolgen van een binnenwaartse dijkversterking met talloze voorbeelden geschetst.

Problemen: moeilijke communicatie...talloze telefoontjes hadden pas effect, nadat het NHD d.d. 9 februari 2010 een artikel en foto publiceerde onder de titel: *Ons buurtschap is nu echt onbereikbaar*. Na deze publicatie werd er 's middags iets gedaan aan de bereikbaarheid.

Zijn advies: **protesteer met velen als één groep én publiciteit.**

Klachten: De vernieuwing van de weg...moet regelmatig worden 'opgelapt'. De buurt zit voor het tweede jaar in de 'bende' van de binnendijkse versterking, want alle grond wordt via vrachtwagens aangevoerd. Grote overlast door modder...auto's moeten wegens de modder regelmatig naar de garage.

Er volgt een reeks kritische opmerkingen over de werkwijze:

- Zand storten in een rietberm...zand blijft zakken want zand zoekt zand.
- Het verleggen van leidingen in een rietschoot.
- Steunbermen veel later klaar dan in plan voorzien.
- Aanleg van een steenslagweg met alle ellende van dien.
- Lantaarns nog niet of later terug dan gepland.

Destructie van het hart van de dijk

In het lichaam van de dijk staan vanouds dikke houten palen die nog klokgaaf zijn. Men heeft bij de buitendijkse versterking al deze palen, het hart van de dijk, gesloopt en weggehaald.

Communicatie faalt over de hele linie. Arcadis (voormalige Heidemaatschappij) is van het werk gehaald.

Begroting HHNK voor traject Enkhuizen-Hoorn

Het traject is voor 35 miljoen aanbesteed. Van meet af aan klopte de aanneemsom niet. Aannemer legde in de eerste week het werk neer, omdat de berekening van de diepte van het water niet deugde...er was veel meer aarde nodig dan voorzien. Achteraf blijken de kosten hoger dan 100 miljoen: driemaal meer als de begroting in 2008. Ook de Afsluitdijk werd driemaal zo duur als de oorspronkelijke begroting.

Zijn vraag: Buitendijkse versterking over een afstand van 300 meter (de Zuyderdijk voor het huis van Boomsma) zou 800.000 euro duurder zijn dan binnendijks.

De vraag blijft wat het reële verschil is tussen buitenwaartse en binnenwaartse dijkversterking als alle stelposten en extra kosten opnieuw zouden worden berekend, annex de door de omgeving geleden schade die pas achteraf kan worden vastgesteld.

Diverse berekeningen blijken op drijfzand gebaseerd.

Begroting van HHNK voor HHNK

Als men ziet hoe het HHNK omgaat met inzichten en belangen van bewoners en (boeren)bedrijven, steekt dat schril af tegen de interne uitgaven van het HHNK voor het HHNK. Een nieuw Waterschap huis in Heerhugowaard: kosten 300 miljoen. De panden in Edam en Hoorn staan te koop, c.q. verkocht: Edam 3.200.000,- [bedrag 2010 fe]. Het pand in Hoorn is twee jaar geleden nog voor 2.000.000,- verbouwd. HHNK heeft 100 miljoen belegd in IJsland, maar geen 800.000 voor buitendijkse dijkverzwaring over een afstand van 300 meter.

NATURA 2000 *Waarom moet deze dijk sterker zijn dan de Waddendijk?*

Laatste opmerking van Boomsma betreft de toekomstvisie van Nota NATURA 2000 op het Markermeer.

Volgens deze nota wordt het Markeermeer dood water...men laat het dichtslibben.

Vraag: wat is dan het nut van een dijkversterking? Waarom moet deze dijk sterker zijn dan de Waddendijk?

De IJsselmeerdijk is een wierdijk...zo'n dijk moet lekken. In de teen van de dijk wordt het water opgevangen. Een risico van 1:10.000,- is niet te begrijpen.

Toch introduceert Delta 2015 de norm: 1:100.000,-. Dus nog minder te begrijpen.

Het gesprek vond plaats ten huize van Boomsma op 6 maart 2010 in aanwezigheid van Ton Becker, Jan de Hollander en Fons Elders (notulist).

Ná 1916 - Versterking van de Zuyderzeedijk Hoorn – Durgerdam

Klaas Beunder vertelt

... hoe deze dijk na de watersnoodramp van 1916 werd versterkt. Het is een indrukwekkend verhaal over de vindingrijkheid en kracht van de mensen

die de Zuyderzeedijk zo goed versterkten dat hij in december 1998 een dagenlange storm kon doorstaan. Die uitkomst heeft naam gemaakt als 'Bewezen sterkte': een bevestiging van de eeuwenoude ervaring dat bij dijken niets gaat boven de feitelijk-empirische weerstandscapaciteit in vergelijking met theoretische modellen.

Water en zee boeien Klaas Beunder vanaf zijn vroegste jeugd.

Grootouders, ouders en hijzelf woonden en wonen achter de dijk ter hoogte van het zwembad in Warder. Vanaf zijn vijfde bracht hij al zijn vrije tijd door in de polder, Moordenaarsbraak, of op en achter de dijk in het IJsselmeer. Hij kent de polder, het IJsselmeer en IJsselmeerdijk als zijn broekzak. Op mijn vraag naar de veiligheid van de dijk, is zijn antwoord: *veilig*.

Zijn verhaal, en daarmee het verhaal van ouders en grootouders, over de watersnoodramp in 1916 en het herstel van de zwaar gehavende Zuyderzeedijk is een 'eyeopener'. De dijk werd verhoogd met liefst 1.60 meter door het aanbrengen van een kleilaag, gestut door betonplaten, basalt blokken en 'Noordse' natuurstenen. Een locomotiefje reed op de dijk om de zwarte aarde, opgegraven in de kleiput bij Etersheim, die daardoor nu het diepste gat is in het meer, te verplaatsen over de dijk.

Aan de buitenkant werden vanaf de bovenkant van de dijk betonplaten [100 x 40 cm] schuin naar binnen aangebracht. Zo werd de neerwaartse druk van de dijkverhoging met klei opgevangen; onder de grens van de betonplaten verzwaarde men de dijk met een vijf meter brede strook basaltblokken, en vanaf de basaltblokken tot in de Zuyderzee plaatste men keien uit Noorwegen en Zwitserland.

De basaltblokken en Noorse stenen zijn nog steeds goed zichtbaar.

De betonplaten bedekte men met klei en gras.

Er rest maar één conclusie. De dijk is sterker dan hij ooit is geweest: 1.60 meter hoger dan vóór 1916, en sterk verzwaard aan de IJsselmeerzijde. Na de ruilverkaveling ook binnenwaarts. Want aanvankelijk liep de binnenkant van de dijk steil naar beneden, met aan de voet een jaagpad grenzend aan een zes meter brede sloot. De boeren gebruikten het jaagpad om met paarden de boten voort te trekken. In die tijd tot aan de ruilverkaveling in de jaren '60 ging al het vervoer via het water. De sloot is sinds de verkaveling vervangen door de huidige dijkweg, aangelegd op blauw zand. Naast de weg kwam een brede greppel voor de doorstroming van het water naar de sloten die tot de dag van vandaag haaks op de dijk staan. De sloot naast de weg zat vol salamanders, stekelbaarsjes en vissen. Klaas en zijn vriendjes visten daar graag. Het water circuleerde: *er was doorstroming*.

Zuidoostenwind

Op een vraag naar het risico van een harde, langdurige Zuidoostenwind is het antwoord: “Nog nooit meegemaakt, terwijl ik mijn leven lang aande dijk woon”. Maar bij een harde Zuidwestenwind die wel een dag of langer kan aanhouden, wordt het buitenland bij Warder soms zichtbaar tot 800 meter ver. Zo zagen Klaas en enkele vrienden een blauwe reiger in het IJsselmeer staan, waar hij niet staan kon! Er naartoe gevaren, ontdekten ze onder het wateroppervlak een waterput, ‘standplaats’ van de reiger voor zijn visvangst. Er was daar gewoond!

Onze voorouders hebben bij dijkdoorbraken de dijk soms naar buiten, maar vaker naar binnen verlegd, zelfs met een grote boog zoals verderop voorbij de Moordenaarsbraak.

Beunders’ antwoord op mijn vraag of de dijk veilig is, stemt in de kern van de zaak overeen met de uitkomst van de satellietmetingen.

Cf. André Kuipers in gesprek met HHNK, Z.Z.A., 11

Bron: Klaas Beunder, Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie 2015, 27-28

Romert Boomsma: Een risico van 1:10.000,- is niet te begrijpen.

Toch introduceert Delta 2015 de norm: 1:100.000,-. Dus nog minder te begrijpen.

Nu de dijk opnieuw versterkt wordt vanuit *het uitgangspunt ‘sober, robuust, doelmatig’ uit het HWBP-2.*, is de vraag urgent, of zich opnieuw een reddend initiatief voordoet zoals dat van Pieter Straat en Pieter van der Deure, burgemeesters van Grootebroek en Bovenkarspel [18de eeuw]. 33

***Zien is weten.* Pieter Straat en Pieter van der Deure *zagen* de oplossing: noordse stenen voor de wierdijk onder een helling! ...**

***Zien is weten*, maar nu dankzij de *klapankers* van Karstens JLD, aan te brengen *in* de DIJK zelf. Ook deze oplossing kan men *zien*! 40-42**

62

LUCHT WATER VUUR AARDE

Experimenteel landschapsproject 'Zeevang' 1975

Een dans op de Zuyderzeedijk met wind en één zeil

foto: meino zeillemaker / idee-constructie: philip boas – fons elders

5. Alternatieven – Anders denken & Anders handelen

De Westerse cultuur is in een overgangsfase. De interne spanningen zijn gigantisch, hoe opgewekt men ook probeert te zijn. De grootste uitdaging sinds het neolithicum, *de klimaatverandering*, durven we niet in het gezicht te kijken. *Als de natuur werkelijk toeslaat, is de mens nergens*. Toch bewijst men het klimaat meer lippendienst dan realistische aandacht. Het primaat in politiek en economie is nog steeds *groei van productie en consumptie*, terwijl de plantenwereld van mossen en bossen in Duitsland en Nederland stervende is. Men lijkt vooruit te kijken maar het tegendeel is het geval.

Men blijft denken vanuit een abstracte op de toekomstgerichte tijdlijn van Isaac Newton terwijl de natuur niet denkt en functioneert in termen van onze moderniteit. Dus nemen de problemen nog steeds toe. We denken vooruit te kijken maar lopen achterwaarts met onze rug de toekomst in.

HHNK versus het klapanker van JLD

Wat is het verschil tussen het verplaatsen en verwerken van **zeven miljoen m3 klei en zand** door Boskalis c.s. voor de versterking van de nog steeds vitale Zuyderzeedijk (Markeermeerdijken MMD) en **het klapanker van JLD** dat op ingenieuze wijze de zwakkere plekken versterkt en de monumentale dijk in tact laat?

Alvorens daarover iets te zeggen, hoop ik dat u als lezer(s) de tijd vindt om de video 'Allesbeweegt', een Slem Project van landschapsarchitect Bruno Doedens, en titel van de film van Andras Hamelberg, te bekijken. Dan ontdekt u het verschil tussen die **zeven miljoen m3 klei en zand** en een visie op Culturele Landschapsontwikkeling *waarin zandverplaatsing langs de kust het hoofdthema is. Het plaatst de mens niet tegenover de natuur maar laat ons ontdekken hoe de energieën in de natuur, in eb en vloed, dezelfde energieën zijn als in de dansende mens*. Hier staat de mens niet met zijn rug naar de natuur, maar met zijn gezicht, en leert al kijkend de natuur voelen: *Qigong*, zonder dat het woord valt.

<https://www.omroepzeeland.nl/.../De-laatste-week-van-2017-films-documentaires-en-s> 21 dec. 2017 - Alles Beweegt van Andras Hamelberg en Bruno Doedens.

Eeuwenlang vocht Nederland tegen de zee. Dijken, nog meer dijken, Deltawerken. Nu vechten we niet langer tegen de natuur, maar bewegen we met haar mee. 'Alles Beweegt' laat zien dat het nog mooier en nuttiger kan als we niet langer tegen de natuur vechten.

Allerlei ingenieuze bouwwerken snoerden heel geleidelijk de Nederlandse kust in. Het achterland werd veiliger, maar het ging ten koste van de ecologie en de veerkracht van de kust omdat er geen ruimte was om mee te bewegen met natuurlijke processen. Nog niet zo lang geleden ging het roer om. Nederland vecht niet langer tegen de natuur, maar beweegt met haar mee. 'Dynamisch kustbeheer' en 'bouwen met de natuur' noemen we het. Met projecten als *Ruimte voor de Rivier*, de *Zandmotor*, de transformatie van de Hondsbossche zeewering, de Vismigratierivier door de Afsluitdijk en ook het initiatief Holwerd aan Zee, krijgt dit nieuwe beleid om de natuur meer ruimte te geven, gestalte.

Met ons pleidooi om kustbeheer voortaan te beschouwen als een *Culturele Opgave* zetten we weer een nieuwe stap. Wij pleiten, Sense of Place en SLeM, voor een werkwijze waarin niet alleen de natuur meer ruimte krijgt, maar er ook meer aandacht komt voor innovatie, lef, het benutten van de landschapsvormende processen (zoals duinvorming en kweldervorming), het toelaten van het toeval, spelen, plezier en uitproberen, én vooral ook meer ruimte voor verbeelding en de dialoog met het publiek.

Een sterke kust is in onze ogen een vitale kust, een kust waarin economie, bewoners, cultuur en natuur elkaar versterken en verrijken. Verschillende werelden worden daarin samengebracht: wetenschap en kunst, cultuur en natuur, onderwijs en praktijk. Hoe meer dwarsverbanden hoe beter.

Met deze werkwijze hopen wij de discussie over mogelijke nieuwe en aanvullende vormen van het gebruik van de kust en het kustbeheer, waar wij in Nederland zo goed in zijn, een nieuwe impuls te geven die de vitaliteit van de kust aanjaagt.

Op basis van dit verhaal hebben we een film gemaakt, met de titel: *Allesbeweegt*. Aanleiding hiervoor was de zandsuppletie op de Brouwersdam in Zeeland. De film is onderdeel van het project 'balanceren tussen zoet en zout' van de Bewaerscholen in Burgh-Haamstede. In deze film stellen we dat de kust van Nederland - land van de delta - naast een technische vooral een culturele opgave is! En dat we de dynamiek die hoort bij een deltagebied moeten koesteren en benutten, je kunt bijna stellen: dynamiek is net zo belangrijk als zuurstof.

We laten u graag de film zien met enkele SLeM-projecten ter illustratie van deze werkwijze: Culturele Landschapsontwikkeling, daarin worden de processen van het Waddengebied zichtbaar gemaakt, aangejaagd en verrijkt. De titelsong is van BLØF.

Tekst: Bruno Doedens

Ketelhuis – Terrein voormalige Gasfabriek, Amsterdam, 21 januari 2018

Wat is het verschil tussen het verplaatsen en verwerken van **zeven miljoen m3 klei en zand** door Boskalis c.s. en **het klapanker van JLD**?

Het JLD Klapander is een mechanisch grondanker met uitgebreide constructieve toepassingen voor grondverankering in de civiele-, utiliteits- en maritieme industrie, actief op de grens van water en land. JLD International is producent en leverancier voor de civiele- en infrastructurele industrie. Met onze specifieke kennis en kunde, actief op de grens van land en water, opereren wij internationaal vanuit het hoofdkantoor in het Noord-Hollandse De Goorn.

Jos Karsten [JLD] experimenteerde vier jaar geleden in de Purmer op een proefterrein van twee kilometer met ankers als potentiële bijdrage aan een efficiënte, goedkope en veilige dijkversterking waar nodig. Ik ben getuige geweest bij het testen van een klapanker, waarbij vooraf werd voorspeld onder welke condities en tijdsduur de 'dijk' zou bezwijken. Het was een 'Popperiaans' experiment waarbij men een hypothese formuleert die door een empirisch experiment getest wordt. JLD's voorspelling werd bewaarheid. Dit is kwalitatief onderzoek van het hoogste niveau: vgl. 3. Kwalitatief onderzoek,

We hebben nu twee alternatieven gezien die *Anders denken & Anders handelen*

Hetzelfde geldt voor de ZIENSWIJZE van Klaas Beunder:

In minder dan 500 woorden schetst hij zowel de dramatische toestand van waterkwaliteit, visstand en vogels maar ook hoe doorstroming en alleen doorstroming voor ecologisch herstel kan zorgen. HHNK, Boskalis c.s. en gemeente Hoorn verergeren de problemen.

De dijk is veilig

De dijk is veilig al moet er achterstallig onderhoud gepleegd worden. Sinds 1965 is dat niet meer serieus en systematisch gebeurd.

Zuiveringsinstallaties

Markermeer is nagenoeg dood water, met een dikke sliblaag op de bodem. De zuiveringsinstallaties op het vaste land halen niet de medicijnen en zware metalen uit het water. Zij lozen die giftige stoffen en de resten van de mestuitstoot in de sloten op boezemwater en Markermeer dat nauwelijks voedsel voor de vogels heeft. De schelp-banken van vroeger zijn er niet meer, terwijl de snoekbaars zijn kuit schiet op het scherp van de schelpen. De witvis, spiering, porst ... allemaal weg. Markermeer is geen paaigebied meer.

Visstand

Ca. 24.000 aalscholvers zijn catastrofaal voor de visstand. Dat aantal dient ingedamd te worden

Hoornse Hop

Hoornse Hop, voorheen een broedplaats, is grotendeels verziekt. Zo is er ca. 100.000 m³ zand langs de kant van het Markermeer terecht gekomen na de aanleg van de weg Hulk-Purmerend. De kreeftjes tussen de Noordse keien zijn allemaal weg door de vervuiling, terwijl die kreeftjes voedsel zijn voor de vissen. Het Markermeer is één groot riool, op de duur zelfs gevaarlijk om erin te zwemmen.

IJsselmeer en Markermeer – zoetwatervoorziening

Om de kwaliteit van de zoetwatervoorziening te garanderen, is doorstroming vereist. Het water van het voormalig IJsselmeergebied – het grootste binnenmeer van Europa, stroomde conform de draaiing van de aarde op het Noordelijk halfrond. Het water werd via de Westenwind voortgestuwd om via de Oostenwind in een grote bocht terug te keren.

Op die manier zuiverde het water zichzelf. Urker en Volendammer vissers hielpen daarbij door met sleepnetten (kuul) op bepaalde locaties, hun *zeeakkers*, net als op het land de ondergrond los te woelen. Zo kwamen er voedselstoffen in het water en werd slibvorming voorkomen.

Doorstroming

Herstel van de doorstroming is een noodzakelijke voorwaarde om het slib van de Markermeer bodem op te lossen, de voedselvoorziening voor vissen en vogels te herstellen en de kwaliteit van het water van het huidige Markermeer te verbeteren.

Landakkers versus zeeakkers

Ir. Lely trok bij de voorbereiding van de Afsluitdijk tevens een rechte lijn vanuit Enkhuizen naar de overkant van de Zuiderzee ten zuiden van Harlingen, in het kader van plannen voor verdere inpoldering. De Houtribdijk was het gevolg.

Houtribdijk en ecologie

Afsluitdijk (lees: afsluiten) had catastrofale gevolgen voor de ecologie van het achterliggende gebied, paai-gronden tussen twee continenten. De bouw van de Houtribdijk als dijk voor de Markermeerpolder, versterkte recentelijk dit ecologische drama. Pluspunt: het besef dringt door dat hier kortzichtig gehandeld is: eerherstel voor de 'zeeakkers'? cf. Piet Koning, *Historische inleiding*, 1-4.

Sluizen en pompen

Doorstroming van het Markermeer is alleen mogelijk via sluizen en pompen in de Houtribdijk. Doorstroming is noodzakelijk voor de verbetering van het ecologisch milieu: voor vissen en vogels, én de kwaliteit van het zoetwater.

Conclusie en bezwaarschrift

Bezwaarschrift: als deze zienswijze geen of nauwelijks een rol speelt in de ontwerpplannen van HHNK, noch in de politieke visie van GS-Noord-Holland, zijn deze overwegingen de grondslag van mijn bezwaarschrift.

Klaas Beunder

Etersheim, december 2018

Wie zijn ogen niet gebruikt, is een verloren mens. Georg Sluizer. 1

Zien is weten, niet alleen voor de *klapankers* van Karstens JLD, maar ook voor Plan *Jan Baron* met als inzet: **een waterkering in de Houtribdijk**. Zie voor toelichting, uitvoering en vormgeving: Z.Z.A., bijlage III, 63-66, met dank aan de IJsselmeervereniging voor wie Jan Baron zijn *Plan* tekende en schreef.

Voeg daarbij de voorstellen van Ing. C.J. Vroege & Ir. F. Spaargaren in hun brief aan *de vaste Commissie I&M aangaande de Markermeer dijken*. Beide RWS-deskundigen beschrijven uitvoerig de risico's en alternatieven.

De kern van hun boodschap: Eenemaal in de Houtribdijk maakt een riskante en massieve dijkverzwaring overbodig. 45

Maar HHNK weet van geen wijken...

<https://www.groot-waterland.nl/.../misstanden-veiligheidsopgave-markermeerdijk-faal...> 27 nov. 2016 - Volgens het Hoogheemraadschap is herkeuring, teneinde de veiligheidsopgave vast te stellen, juridisch lastig: *de dijk is immers afgekeurd...*(sic!)

HHNK doet een beroep op een 'juridisch' argument, terwijl de AMMD-plannen "evenzovele besluiten die afwijken van wet en voorschrift, door evenzovele ontheffingen van diezelfde wetten en voorschriften" vereisen. De term *juridisch* blijkt plooibaar: goed voor de verdediging; onbruikbaar voor het achterwaarts-gericht beleid.¹⁷

Alternatieven zijn er maar die vereisen Anders denken & Anders handelen

Deze zienswijze wil bijdragen aan inzicht in de historische en actuele achtergronden van het drama dat zich in Noord-Holland voltrekt. 47

Mocht dit te veel tijd vergen, lees dan de negenvoudige aanklacht:
J'ACCUSE – Ik Beschuldig. 21-22.

1. Hans Heesen in gesprek met de cineast Georg Sluizer. Titel van de publicatie.
Nijgh & Van Ditmar/ Stichting Filmuitgaven Amsterdam 2012

6. HHNK en Robert Michels' *Ehernes Gesetz der Oligarchie*

Het 'instituut' HHNK beantwoordt aan de *IJzeren Wet* (1913) van Robert Michels. De wet luidt dat alle organisatievormen, onafhankelijk van het democratisch of autocratisch gehalte in het begin, onvermijdelijk *oligarchisch* worden. ***Na de fusies in 1993 en 2003 van diverse waterschappen tot één HHNK, ontstond organisatorisch een reus op lemen voeten.*** Verlies aan competentie door verlies van ervaring en kennis in eigen huis leidt tot de teloorgang van min of meer vanzelfsprekende gezagsverhoudingen. Deze neerwaartse spiraal heeft op zijn beurt een negatieve invloed op de gezagsverhoudingen met als gevolg: een falende interne communicatie: soms zo ernstig dat de linkerhand niet weet wat de rechterhand doet. Empirische ervaring over traditioneel onderhoud ontbreekt, zoals ook kennis van en interesse voor innovatieve technieken. *Is dit de oorzaak dat er sinds vijf decennia geen systematisch onderhoud plaatsvond aan de Zuyderzeedijk?*

Ernstiger dan deze trendbreuk in relatie tot een oeroude traditie, is het ontbreken van een ecologische visie én van cultuurhistorisch besef. HHNK heeft geen oog voor het verleden noch voor de toekomst. Ik schrijf dit in het besef dat toekomst en verleden uitsluitend bestaan in het hier-en-nu. Dus dat het ontbreken van een ecologische visie én van cultuurhistorisch besef, betekent dat *men het heden beleeft en kent binnen een smalle band-marge*. Voor een waterschap wiens organisatiemodel teruggaat tot de 12de eeuw, het zogenaamde poldermodel, is dat onvoldoende. **De wijze waarop HHNK poldert, is een feitelijke negatie van het poldermodel.** Er wordt veel, eindeloos veel gepraat, maar niet geluisterd. **Men communiceert, omdat de wet het waterschap daartoe verplicht. Men communiceert naar de letter; niet naar de geest.** Zie *Open Brief Bestuur*. [Http://www.fonselders.eu/wp-content/uploads/2015/05/open-brief-bestuur-HHNK-24-04-2015.pdf](http://www.fonselders.eu/wp-content/uploads/2015/05/open-brief-bestuur-HHNK-24-04-2015.pdf)

De scheve verhouding tussen 'veiligheid', eigen prestige en achterliggende belangen is de oorzaak dat HHNK- en GS-Noord-Holland een drama van nationale omvang goedpraten met 'veiligheid' als argument.

"De aloude professional beschikte over specialistische kennis, was het aan zijn beroepseer verplicht kwaliteit te leveren en voelde zichzelf verantwoordelijk voor wat hij deed. Marktwerving echter betekent productiedwang. En productiedwang betekent bureaucratische controle. En omdat die bureaucratische controle niets anders is dan geïnstitutionaliseerde argwaan tegen professionele zelfsturing kwijnt die zelfsturing, ja professionaliteit *tout court*, langzaam weg."

Eelco Runia, voormalig universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen, in: *De universiteit gaat aan marktdenken ten onder*,

dinsdag 16 januari 2018, 12:13 **medewerker meldt misstand en wordt geschorst door waterschap hhnk**

AMSTERDAM - Een medewerker van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is een week geleden door de directie geschorst. Dat gebeurde drie dagen nadat hij een vermoeden van een misstand had gerapporteerd. Dit blijkt uit informatie in het bezit van NH Nieuws. De medewerker werkt al meer dan 20 jaar bij het waterschap en is deskundig op het terrein van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater. Waterschappen kunnen controleren of boeren niet teveel giftige stoffen lozen in de sloten. Dat zijn gegevens die openbaar en toegankelijk voor iedereen horen te zijn, maar in de praktijk merkte de medewerker dat dat niet zo eenvoudig was.

www.nhnieuws.nl/.../Medewerker-meldt-misstand-en-wordt-geschorst-door-waterschap. <https://www.groot-waterland.nl/.../geschorste-medewerker-waterschap-ontdekte-afwijkingen> in gegevens estrijdingsmiddelen...

www.nieuwsgigant.nl/.../medewerker-meldt-misstand-en-wordt-geschorst-door-waters

Iron law of oligarchy

According to Michels all organizations eventually come to be run by a "leadership class", who often function as paid administrators, executives, spokespersons or political strategists for the organization. Far from being "servants of the masses", Michels argues this "leadership class," rather than the organization's membership, will inevitably grow to dominate the organization's [power structures](#). By controlling who has access to information, those in power can centralize their power successfully, often with little accountability, due to the apathy, indifference and non-participation most rank-and-file members have in relation to their organization's decision-making processes.

Michels argues that democratic attempts to hold leadership positions [accountable](#) are prone to fail, since with power comes the ability to reward [loyalty](#), the ability to control information about the organization, and the ability to control what procedures the organization follows when making decisions. All of these mechanisms can be used to strongly influence the outcome of any decisions made 'democratically' by members.^[2] Michels stated that the official goal of representative democracy of eliminating elite rule was impossible, that representative democracy is a [façade](#) legitimizing the rule of a particular elite, and that elite rule, which he refers to as oligarchy, is inevitable. https://en.wikipedia.org/wiki/Iron_law_of_oligarchy

.....

7. Er waait al jaren een neoliberale wind over De Lage Landen

Alles is te koop; alles is handel. De Amsterdamse binnenstad wordt opgeofferd aan miljoenen toeristen; hoogbouw tot boven de honderd meter in de *Sluisjes* annex open *Waterfront aan het IJ*, waardoor het unieke karakter van – jawel – *De Lage Landen* voor eens en altijd teniet wordt gedaan. Men lijkt niet te beseffen hoe hoogbouw een visuele inbreuk is op de Amsterdamse binnenstad; Waterland en het gehele gebied ten noorden van het IJ. Wolkenkrabbers transformeren de sfeer van duizenden hectares Noord-Hollands polderlandschap, met name in Noordoostelijke richting tot aan de IJsselmeerdijk Hoorn-Amsterdam. Het kapitaal profiteert van oude schoonheid en vernietigt het tegelijk. Dit is misbruik van ruimte, traditie, burgerrechten en bewoners.

De BV Nederland, een postzegel op de wereldkaart, staat sinds 2016 op de tiende plaats op de wereldranglijst voor infrastructurele investeringen:

Is echt alles te koop; is echt alles handel?

De honderden jaren oude Zuyderzeedijk wordt versterkt maar niet primair voor veiligheid, al wordt deze mantra herhaald en herhaald, maar om het gebied van Hoorn tot Durgerdam-Amsterdam te betrekken in een mondiaal toeristisch aanbod-perspectief: *Amsterdam Metropool Holland. Dit is de overeenkomst tussen de geplande hoogbouw voor Amsterdam en Zuyderzeedijk.*

Michel Foucault en het Hollandse landschap:

looking through the eyes of the Dutch seventeenth century landscape painters.

'No, not always, not in the Sahara!'

1971, I invited Michel Foucault for a trip through the countryside to the northeast of Amsterdam. This environment has names like Waterland and Zeevang. Many names refer to the element 'water' because that part of The Netherlands is below sea level. The centuries old dike of the former Suydersee, today a lake, is never far away.

Driving through the polders, I asked Foucault whether he liked this type of landscape. He answered affirmatively, saying that he was looking at it through the eyes of the Dutch seventeenth century landscape painters. My response to him was that we always observe with cultural eyes. 'No, not always', he said, 'not in the Sahara!' I did not answer to his objection. I hadn't been in the Sahara. Sahara was just a name and a picture.

Two years later, my wife, our three boys and I travelled through the Sahara in a camper for six weeks.

Foucault proved to be right: 'No, not always, not in the Sahara!' Its space, silence, sand, rocks and windy storms are so limitless that each comparison with whatever landscape, form or design breaks down. Travelling in solitude through the Sahara destroys one's culturally colored perception, even one's sense of hearing. This is because of the deep silence. Being there brings about a 'destruction' of our usual sense impressions as well as our mental fixations. 'Not in the Sahara' became synonymous for me with space as sheer emptiness. Fons Elders, Preface Michel Foucault, 'Freedom and Knowledge' p.6

Ruimte als leegheid kent Nederland niet meer. Wat rest is het IJsselmeer.

Als de hoogbouw van Amsterdam en de deformatie van Zuyderzeedijk / IJsselmeerdijk doorgang vinden, zal de uitspraak van Michel Foucault tot het verleden gaan behoren.

De BV Nederland blijkt dan succesvol in het uitwissen van de nu nog zichtbare sporen in het landschap van *De Lage Landen*, zijn polders en dijk van 1600-1700 tot heden.

Amsterdam wordt het Venetië van het Noorden. Niets om trots op te zijn.

OM TE RILLEN

Het 'Amsterdam van het Zuiden' is misschien wel het mooist in de winter, wanneer het licht teer is en de nevelkou je opvreet tot op het bot. Nou ja, Amsterdam... Grachten, bruggen, drollen, die heeft Venetië ook, maar fietsen mag je er bijvoorbeeld niet. Ons 'Venetië van het Noorden' is bovendien een stad die leeft, terwijl Venetië zelf zo dood is als een pier. Alleen wat oudjes wonen er nog, naast een aantal van degenen die de show in dit stedelijk mausoleum aan de gang moeten houden. Maar wát een show! Op het kloppend hart van Amsterdam komen jaarlijks nog geen vier-en-een-half miljoen mensen af, terwijl het lijk aan de lagune in die periode ruim vijftien miljoen toeristen trekt. Het gevolg is een mierenhoop: het is er overdreven druk en voor iedere mier een ander. De eerste man die we ontmoeten die middenin die hoop woont, heeft dan ook geen hoop meer. Hoe het leven er is? Vreselijk. Terwijl we in gesprek zijn ontsteekt een toeriste in blinde woede omdat de man die hier woont 'in haar foto' staat. Venetië is één grote kiekjes-orgie, waarbij het verlangen naar de fotografische suggestie dat je de stad helemaal voor jezelf hebt chronisch wordt verstoord.

Maar ach, onze informant is het gewend dat hij als inwoner de toeristen in de weg loopt, net zoals al die eendagsmieren hem altijd hopeloos de weg versperren als hij gewoon naar de bakker wil.

Nee, erger vindt hij de uitwerking van de steeds weer toestromende massa's op de Venetianen zelf: 'Niets is slechter voor de mens dan als hij zijn geld te makkelijk verdient'. Of ze de bezoekers nu oplichten, uitschelden, of negeren op het beledigende af, er komen altijd nieuwe.

(...)

uit: Joost Overhoff, *Cacciucco / Een Mozaïek van Italië* Uitgeverij Atlas 2010, 2010

155. Airbnb

27-10-16

Amsterdam 'venetianiseert' in rap tempo.

De Hollandse hoofdstad verliest zijn ziel. Net als eerder gebeurde in het Italiaanse Venetië is nu het 'Venetië van het Noorden' aan de beurt. De toeristen krijgen de overhand en het stadscentrum verwordt tot een stoffelijk overschot, bomvol met steeds wisselende figuranten uit binnen- en buitenland. Terwijl het echte leven verdwijnt, kunnen de Amsterdammers er in toenemende mate zelf niet meer bij.

Wie heeft daar schuld aan? Vooral veel Amsterdammers. Zeker, er zijn teveel vergunningen afgegeven voor nog te bouwen hotels. En zeker, het is ook de gemeente die in zee is gegaan met het fenomeen Airbnb, de organisatie die het particulieren makkelijk maakt hun woning kortdurend te verhuren.

Uit het lood, staat het licht op rood...

Airbnb is een voorbeeld van wat door het leven gaat als '*disruptive technology*'. Het is een innovatie die de boel omvergooit. Inmiddels is de geest uit de fles. Particulieren mogen hun woning maximaal zestig dagen per jaar verhuren, maar daar wordt massaal de hand mee gelicht. Het zou moeten worden teruggebracht tot veertien dagen en op overtreding zouden draconische straffen moeten staan.

Het 'zielsverlies' van de stad gaat namelijk razendsnel. De echte schuldigen zijn echter niet de gemeente of de organisatie Airbnb. In het verkeer wordt vaak gesproken over 'een weg die levensgevaarlijk is'. Maar het is niet de weg die zo gevaarlijk is. Het zijn degenen die er gebruik van maken.

Overdaad schaadt. Je woning een heel beperkt aantal dagen verhuren, oké. Je woning te vaak verhuren is medeplichtigheid aan moord. Op een stad, op een buurt, op 'een trap'.

uit: www.cacciucco.nl

© Joost Overhoff

PS *Amsterdam Metropool Holland*, verantwoordelijk voor de bevordering van mondiaal toerisme, streeft naar een intensiever gebruik van *Waterland annex de route Durgerdam-Hoorn*. Het richt zich daarbij op de daarvoor bestemde meekoppelprojecten van het *Ontwerp Project Markermerdijken* [cf. 1.

Zienswijze] vanaf Hoorn t/m Durgerdam.

Zo werpt het *Venetië van het Noorden* zijn schaduw vooruit op een landschap dat door de geplande hoogbouw in de Sluisbuurt en de skyline bij het IJ onherkenbaar verandert. Degradatie van binnenstad en landschap in Noord-Holland Oost wordt zo een feit. fe

Het Financieele Dagblad 21 april 2017

ingezonden brief

Metropool Amsterdam

Arcam organiseerde twee debatten over Hoogbouw; tweemaal een volle zaal. Een derde lijkt noodzakelijk. Petra Brouwer: *Er schuilt een groot risico in het verlangen naar hoogbouw*. Zij heeft gelijk.

Amsterdam aan Amstel en IJ is stedenbouwkundig een spinnenweb, uniek in de wereld. The geplande skyline rond IJ en Sluisjes devalueert de horizontale relatie tussen Stad en Water.

De ambitie voor een 21ste Gouden Eeuw heet **Metropool Amsterdam**. De gemeente riskeert een ongehoord groot risico, als het doof blijft voor kritiek. De schaalsprong naar 100.000 woningen vereist geen hoogbouw rond IJ en Sluisjes. *Je offert een historisch-republikeinse stad niet op aan torens tot 140 m..*

Die hoogte is visueel destructief want zonder relatie tot binnenstad en Waterland. Autonome torens detoneren tot in de wijde omtrek de Lage Landen inclusief de 800-jarige zeedijk Durgerdam-Hoorn.

Metropool Amsterdam heeft een hoog Donald Trump gehalte.

Levensgevaarlijk met BV Nederland op plaats 10 van 's wereldranglijst voor infrastructurele investeringen. Kapitaal zoekt rendement en Gemeente staat borg voor de te hoge kosten van hoogbouw. Projectontwikkelaar Ton van Namen als laatste spreker: *Dit is een hoogconjunctuurplan, bij de eerste de beste vastgoedcrisis gaat het onderuit.*

Fons Elders

Initiatiefnemer Vierwindenhuis; initiator Zuyderzeedijk Alliantie

De Groene Amsterdammer – Onderzoek de Sluisbuurt, een nieuwe Bijlmer?

Zijn we vergeten wie we zijn? Floor Milikowski. DGA 25.1.2018 - Fonds 1877

Een resumé van belangrijke kritische argumenten:

Hoogbouw is een ouderwetse manier van denken.

Frank de Grave, voormalig VVD-wethouder in Amsterdam en lid van de Eerste Kamer, zegt n.a.v. het bezoek van het ontwerpteam van de gemeente aan Toronto, Chicago en Vancouver, de steden die als voorbeeld moeten dienen voor Amsterdamse hoogbouw:

Weet je wel hoe groot dat is? Dat is een totaal andere cultuur, een andere manier van denken...

Ook al zijn de steden in omvang en bevolkingsgrootte vergelijkbaar met Amsterdam, de omgeving en de context binnen de Canadese economie en geografie zijn onvergelijkbaar met die van Amsterdam en Nederland.

Architectuurcriticus Hans Ibelings publiceerde *Rise and Sprawl: The Condominiumization of Toronto*, over de teleurstellende kwaliteit van de vele torens: *Alomtegenwoordig en eenvormig* volgens Weblog ArchDaily.

De Zwitserse zakenbank USB waarschuwt de steden Toronto, Vancouver en Amsterdam voor een vastgoedbubbel in zijn Global Real Estate Bubble Index 2017.

Nederland bereikte in 2016 de tiende plaats op de wereldranglijst voor infrastructurele investeringen: **miljarden euro's en dollars op zoek naar rendement**, gefaciliteerd door neoliberale politici van VVD en D'66 ten koste

van de Amsterdamse binnenstad, de belevingswereld van Amsterdammers en ten koste van een eeuwenoud nog steeds herkenbaar polderlandschap met steden en dorpen langs de oude Zuiderzeedijk/IJsselmeerdijk.

Hoogbouw is niet een keuze voor een hoge kwaliteit van leven, maar voor hoge rendementen.

Stedebouwkundige Marlies de Nijs bestudeerde in opdracht van de gemeente Utrecht alle hoogbouwprojecten in Nederland tussen 2004 en 2015. Ze keek daarbij naar de 'plint' = de begane grond van hoge gebouwen. *Het leverde een ontluisterend beeld op. Slechts 20 procent scoorde goed op functionele en architectonische levendigheid. Op straatniveau is in de gebouwen te weinig te beleven en is de aanblik weinig aangenaam.*

Walter Schoonenberg, architectuurhistoricus en bureausecretaris van de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse binnenstad: *het is een irrationeel plan. De keuze voor hoogbouw op die locatie is puur ideologisch gedreven. Een wensbeeld... Amsterdam moet mee met zijn tijd...een dwangmatige behoefte te breken met de eigen stedenbouwkundige cultuur en traditie, om een nieuw soort woonmilieu te creëren...voor de moderne mens...maar het idee voor de Sluisbuurt is puur pragmatisch: Parasitaire stedenbouw...We hebben gewone woningen nodig. Voor gezinnen, onderwijzers en politieagenten.*

Petra Brouwer, historica aan de Universiteit van Amsterdam: *"Sluisbuurt, de 'love baby van wethouder Van der Burg'."... De Sluisbuurt is meteen na de crisis van stal gehaald, maar niet met de doelstelling om een goede woonwijk te realiseren zoals eerder bij het Oostelijk Havengebied en IJburg... zij proeft bij de bedenkers 'een diep verlangen naar de stedelijkheid van Toronto en New York maar Amsterdam is ook stedelijk zonder skyline. Dat voel je aan alles op straat. Dat weet iedereen. Behalve kennelijk een bepaalde groep mensen binnen de gemeente. Het streven naar hoogbouw an sich is een heel, ouderwetse manier van denken...*

De Rembrandttoren zie je overal: *Dat effect zal met de torens in de Sluisbuurt nog veel groter zijn. Door de ligging aan het open water van het IJ, tegenover Waterland, wordt het gevoel van ruimte en groen tot in de verre omtrek aangetast... Segregatie, ontoegankelijkheid, dat zijn de echte vraagstukken. Maar daarop geeft de Sluisbuurt geen antwoord.'* vet fe

Resumé: Fons Elders

<https://arcam.us3.listmanage.com/track/click?u=1c65b2343e03aa81a155de22a&id=132cbf000b&e=e764e2df48>

8. MOTIE - *De rede is niet uitgesproken op 3 maart 2017 in Spaander, Volendam*

In vier stappen arriveren we bij de motie:

Stap 1: klimaatverandering, ofwel natuur; stap 2: Houtribdijk; stap 3: Zuyderzeedijk; stap 4: Hoogheemraadschap Holland-Noorderkwartier/ HHNK.

Stap 1: **klimaatverandering** is een mix van wereldwijde natuurprocessen. De NATUUR is complex, doordat alle processen op aarde en kosmos onderling communiceren. Dat geldt niet voor onze maatschappij die primair gedreven wordt door kapitaal, economische belangen en vaag nationalisme. Dat maakt onze samenleving gecompliceerd. *Als mens zijn wij natuur én maatschappij: zowel complex als gecompliceerd. Hoe een dynamische balans met de Natuur, wereldeconomie en EU-burgers te bereiken, is het dilemma van onze tijd.*

Stap 2: de **Houtribdijk** tussen Lelystad en Enkhuizen splitst vanaf 1975 het IJsselmeergebied, de voormalige Zuyderzee, in tweeën. Het oorspronkelijke IJsselmeer, met 1100 km² het grootste meer van Europa, krijgt twee namen: IJsselmeer en Markermeer. *In de planning wordt het Markermeer een polder: sluitstuk van de 100-jaar oude strijd voor landakkers tegen zeeakkers: Inleiding 1-20*
De IJsselmeervereniging [IJV], opgericht in 1977, heeft het tij helpen keren.

IJsselmeer en Markermeer verdienen een betere verbinding. Pompen in de Houtribdijk kunnen *de zoetwatervoorziening* voor 40% van Nederland verbeteren, en daarmee de vis- en vogelstand, *én voorkomen dat de Zuyderzeedijk, de oudste dijk ter wereld en ICOON VAN DE LAGE LANDEN, onherstelbaar verandert. Een win-win situatie voor mensen, vissen en vogels.*

Stap 3: **Zuyderzeedijk** en zijn **Bewezen Sterkte**. *Waarom wordt dat gegeven niet serieus genomen?* A.A. Beekman, lid van het hoofdbestuur van de 19de eeuwse Zuiderzee-Vereniging, geeft het antwoord. Anno 1916 vertelt hij in NRC over de strategie van de Zuiderzee-Vereniging voor het bouwen van de Afsluitdijk: **‘Het Zuiderzee-gevaar is niet de enige en zeker niet de voornaamste beweegreden voor afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee.** Nee, het spreekt alleen krachtiger tot de menigte dan de helderste betogen over economische en sociale voordelen.’ Piet Koning, 1916 *Volendam onder water*, 81-85. Zie Inleiding 28-32.

Stap 4: Hoogheemraadschap **Holland-Noorderkwartier** werkt sinds 2006 aan de versterking van de Zuyderzeedijk. De gelijknamige film laat zien hoe de dijk zich als een grote slang vanaf Hoorn tot Durgerdam voortbeweegt, 33 km lang. Opgeknipt in 16 modules, blijft daar niets van over, terwijl de provinciale monumentenverordening Noord-Holland anno 2010 de Noorder IJ- en Zeedijken beschermt: *Zienswijze Project Ontwerp MMD, 7-23.*

“De Noorder IJ- en Zeedijken moeten worden behouden, en wel het totale ensemble van het dijklichaam, buitendijkse landen, het oude tracé van de dijk, de wielen en de kleiputten. Vanwege de herkenbaarheid van de dijk in het open landschap is handhaving van een brede open zone aan weerszijden van de dijk gewenst. Dijkversterking en dijkverzwaring dienen op een zorgvuldige en cultuurhistorische wijze verricht te worden.

Art. 6.1. Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen.” Aldus de Beleidslijnen Provincie Noord-Holland, 1910, de periode waarin HHNK vanaf 2008 tot 2012 aan de Zuiderdijk van Enkhuizen tot Hoorn werkte, en daar faliekant gefaald heeft. **Hetzelfde gebeurt opnieuw.** Een toelichting op dit falen kunt u lezen in de meervoudige aanklacht in mijn publicatie *Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie*.

Beste mensen, een volk zonder verleden, is een volk zonder toekomst.
Het is tijd voor de Motie, het is tijd om te handelen.

Mocht HHNK zijn dijkverzwaringsplannen doorzetten, zal Stichting Zuyderzeedijk Alliantie i.o. met uw steun in beroep gaan bij de Raad van State, conform het advies van dijkgraaf Luc Kohsiek en bestuursvoorzitter Cees Stam in Heerhugowaard d.d. 15 februari 2017.

Fons Elders

Spaander, 3 maart 2017

<http://www.fonselders.eu/product/zuyderzee-zuyderzeedijk-alliantie/>
<http://www.fonselders.eu/zuyderzeedijk-alliantie/>

MOTIE

De bewoners langs de Markermeerdijk tussen Hoorn en Amsterdam hebben kennisgenomen van de brief van de ingenieurs Vroege en Spaargaren, d.d. 21 november 2016, gericht aan de leden van de Tweede Kamer Commissie Infrastructuur en Milieu, betreffende “Versterking van de Markermeerdijk Hoorn-Amsterdam”.

De bewoners stellen vast dat de in de brief voorgestelde maatregelen

1. Voldoen aan de veiligheidsnormen voor waterkering,
2. Recht doen aan het monumentale karakter van de dijk,
3. Een aanzienlijke kostenbesparing betekenen vergeleken met de voorgenomen versterking door de Alliantie Markermeerdijken.

De bewoners eisen derhalve dat de huidige activiteiten betreffende het dijkversterkingsproject van de Alliantie Markermeerdijken wordt stopgezet, in afwachting van de uitkomst van een onafhankelijk en transparant onderzoek naar de effectiviteit van de maatregelen in eerdergenoemd voorstel van de ingenieurs Vroege en Spaargaren.

Namens de bewoners, De Zuyderzeedijk Alliantie, 3 maart 2017

U, de petitionaris

Red de Zuyderzeedijk en bespaar ruim 200 miljoen belastinggeld

1.762 ondertekeningen

De oude zeedijk van Amsterdam naar Hoorn dreigt nodeloos op de schop te gaan. Deze 800 jaar oude dijk, slingerend langs stadjes en dorpen met een rijke historie is een schitterend provinciaal monument. Het hoogheemraadschap (HHNK) presenteerde onlangs ingrijpende versterkingsplannen voor deze dijk.

Petitie

Wij

voorstanders van een veilige dijk en behoud van cultuurhistorische waarde

constateren

- dat de dijk door massief grondverzet onherstelbaar zal worden aangetast
- dat er risico's zijn voor huizen en wegen want men bouwt op slappe ondergrond
- dat een risicoanalyse ontbreekt
- dat uit nieuwe onderzoeken blijkt dat de dijk veel sterker is dan eerder gedacht
- dat innovatieve oplossingen niet voldoende onderzocht zijn

- dat HHNK ism Boskalis e.a. te weinig oog hebben voor waardevol cultuurgoed en voor de belangen van burgers.

en verzoeken

- uitstel van de besluitvorming over de dijkversterking om nader onderzoek te kunnen doen
- naar het plan van oud RWS-ingenieurs Frank Spaargaren en Cees Vroege voor een gemaal in de Houtribdijk (de dijk tussen Enkhuizen en Lelystad)
- naar bewezen sterkte over de gehele lengte van de dijk
- naar innovatieve oplossingen
- voor een degelijke risico-analyse
- voor meer veiligheid en een dijk die grotendeels ongeschonden blijft.

Dank u wel. Nu is het belangrijk uw ondertekening te bevestigen.

<http://www.reddezuyderzeedijk.nl>

<http://www.fonselders.eu/product/zuyderzee-zuyderzeedijk-alliantie/>

9. Oude dijken & Nieuw Bewustzijn

THE HERE AND THE NOW
WITHOUT BORDERS AND LIMITS
INFINITE PRESENCE

INFINITE SPACE-TIME
NOTHING FALLS OUT OF BEING
AND YET, DYING HURTS

haiku links evoceert de ecologische *tijdloosheid* van NATUUR & ZIJN
haiku rechts zijn permanent *vliedend* karakter.

Dijken markeren bij uitstek de grens en overgang tussen 'vast' en 'vloeiend'.
In een land zonder Natuur met een 'N', zijn dijken als grenzen tussen 'vast'
en 'vloeiend' van levensbelang voor de geestelijke volksgezondheid.

NATUUR kent geen 'dood'; uitsluitend transformatie.

I. "Het begrip van eenheid en verscheidenheid is iets ongelooflijk moois.
Ik zie mijzelf graag als een individu dat een deel van het geheel is.
Te bedenken dat de cellen, de atomen, de elementen waaruit ik ben
opgebouwd altijd hebben bestaan en altijd zullen bestaan. Alle werkelijkheid
is op deze fundamentele manier onderling verbonden." Reza Aslan 1

II *De Zee en De Lage Landen: van natuur(landschap) naar cultuur(landschap)*
1917: Zuyderzee was voor mijn vader het begin van de wereld.
Honderd jaar later, staan Nederlanders met de rug naar de zee. Thijs Broer 2

III. Isaac Newton 's (1643-1727): *tijd is een rechte lijn die in het hier-en-nu begint tot in een oneindige toekomst.* Vandaar: **moderniteit**, hét motto van drie eeuwen.
De Aarde als Levende Ruimte verliest haar intrinsieke kwaliteit. 3
'Moderniteit' ziet ruimte, landschap en natuur, als neutraal gebruiksobject.
Gevolg: wereldwijde vernietiging van ecologische structuren en culturen.
Gevolg: klimaatverandering. Materiële en immateriële omslag noodzakelijk.

IV. *Vloeiende Moderniteit: een verschuiving in identiteitsbeleving.*

Neoliberalisme definieert *algemeen belang* niet meer in *politieke* zin maar puur *economisch*: niet de Staat, maar *de Markt is alfa en omega*. Mr. H.D.Tjeenk
Willink, Z.Z.A. 4; *Het Rijk heeft het landschap te vondeling gelegd.* Eric Luiten 5

V. 'Veiligheid': *de monumentale status van de dijken in Noord-Holland (b)lijkt een dode letter.* Jeroen Determan: *Wie krijgt het IJsselmeer?*
'Zuyderzee – Zuyderzeedijk Alliantie': een meervoudige aanklacht tegen
HHNK en Gedeputeerde Staten Provincie Noord-Holland. Z.Z.A., 2-3

VI. *De rechte tijdlijn van de Westerse Moderniteit: utopie of fictie? We moeten leren alles te zien als deel van een 'onverdeelde vloeiende heilheid'.* David Bohm 6

Vloeiende Moderniteit staat op gespannen voet met behoefte aan zekerheid,
want wat hou je over als alles vloeibaar wordt? Vloeibare moderniteit heeft in Japan
een andere gevoelswaarde dan in het Westen: verleden en toekomst zijn één
voor de Japanner; voor de westerling tegengesteld.

Een Cultuur zonder Natuur is blind en kreupel.

Fons Elders IJSSELMEERVERENIGING lezing 28 januari 2017

Noten:

1. Reza Aslan, *De onbekende Islam*, p.100; Fons Elders in gesprek met...
Voorwoord Mauritius Wijffels, Uitgever ESP bv 2013, Amsterdam
www.fonselders.eu/sales
2. Z.Z.A., 50
3. Z.Z.A., *Dialogo Palmboom en Elders*, 36-41
4. Z.Z.A., 9
5. Z.Z.A., 6,11
6. Z.Z.A., 39, 40-42, 45

De HHNK-Nota van Beantwoording is samengesteld door een flink aantal medewerkers. Zij hadden de opdracht hun antwoorden juridisch zo sluitend mogelijk te maken. Dit heeft men proberen te bereiken door een herhaling van eerder ingenomen standpunten.

Het HHNK- antwoord op mijn zienswijze in 25 secties werd daardoor een herhaling van ‘zetten’ in langdraadige zinnen, zonder inhoudelijke argumentatie ten aanzien van eerder ingenomen standpunten.

De noodzaak om op diverse terreinen een “Vergunning van Geen Bedenkingen” te moeten aanvragen om zo bestaande wet- en regelgeving te ontcrachten, spreekt in dit verband boekdelen, met als gevolg dat niemand door de bomen het bos, in dit geval de DIJK, nog ziet.

HHNK volstaat met de conclusie:

“Deze zienswijze [ZW – 0091] leidt niet tot een wijziging van de besluiten benodigd voor het projekt Versterking Markermeerdijken.”

Visie op Markermeerdijken van Ir.F. Spaargaren, 27 augustus 2018

Aanbeveling

Gezien de ervaring met Uitdam en Durgerdam, is er gereede aanleiding voor de minister om een onafhankelijke deskundigen panel aan te stellen dat de volledige plannen van de Alliantie tegen het licht houdt.

Dezerzijds wordt verwacht dat een forse afslanking van het ontwerp haalbaar is met als gevolg aanzienlijk lagere kosten (euro 100 of meer), het grotendeels ontzien van het historische karakter van de dijken, een geringere impact voor het milieu, het vermijden van uitvoeringsrisico's en verminderen van hinder voor bewoners.

Onderdeel van de beoordeling moet ook uitmaken een analyse van de contractbepalingen gericht op het voorkomen van onnodig hoge kosten voor de belastingbetaler. De kosten van meekoppelkansen die niet de veiligheid dienen, moeten worden vastgesteld en door derden worden gefinancierd.

Bij inzet van voldoende deskundigheid kan de evaluatie in een half jaar zijn afgrond. Er zijn geen of verwaarloosbare veiligheid risico's verbonden aan uitstel met een half jaar.

Tekening Floor van Keulen

we zijn allen een atoompje

ⁱ Nieuwe normen incl. Bijbehorend rekeninstrumentarium worden pas in 2017 van kracht...*Tegen die tijd zijn wij*

al gestart met de dijkversterking. [Z.A. brochure p.15].

ⁱⁱ p.48